Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 56 ՈՒՐԲԱԹ 9 ՄԱՐՏ 1884 (Ն. Տ.) 21 ՄԱՐՏ 23 ՃԻՄԱԶԻՒ ԷՎՎԷԼ 1301

ԳԱՅՄԱՆՔ
Մահուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ
երկու անգամի համար 2 ղուրուշ և · աւելի անգամներու համար գին սակարկութեամբ կըլլայ ։
Օրագրոյս վերաբերեալ Նամակ կամ որ և է իր գրութիւն պէտք է ուղղել
«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի »
ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ Ղալաթիա, Իզմիրլի օղլու խան, թ. 19
իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիս՝
درعلیه‌ده‌غلطه‌ده ازمیرلی اوغلی خانده ١٩ نمروده
{ اره‌ولك } غزته‌سی اداره‌سنه

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	Տարեկան	դահեկան արծաթ	200
« «	Վեցամսեայ	«	100
« «	Եռամսեայ	«	50
« «	Ամսական	«	20
« «	Հատով	«	1
Գաւառաց համար	Տարեկան	«	240
« «	Վեցամսեայ	«	120
	Եռամսեայ	«	60
Օտար երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք	56
» «	Վեցամսեայ	«	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ծախքը խմբագրութեան վրայ է ։

40 ՓԱՐԱ 40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՈՒՐԲԱԹ 9 ՄԱՐՏ

Երկուշաբթի օրն, մարտ 12, նշանաւոր օր մը պիտի լինի Հայ Ազգին և Հայ Եկեղեցւոյ համար ։ Նոյն օրը Թուրքիոյ Հայոց եկեղեցական մարմինը կատարելով կաթողիկոսական ընտրութեան անհրաժեշտ համարուող գործողութեանց մին՝ մասնանիշ պիտի ընէ այն եկեղեցականներն, զորս արժանաւորագոյն կը դատէ Հայոց եկեղեցւոյ Հայրապետութեան ։ Կարելի է ըսել որ՝ Համագումար ժողովոյ այդ օրն արձակած վճիռն այնքան մեծ կարեւորութիւն ունենայ թերեւս Հայոց եկեղեցւոյ համար, որքան կաթողիկոսի ընտրութիւնը ։

Թուրքիոյ Հայոց եկեղեցական դասը երբ եօթն ընտրելիներ կը ներկայացնէ Հայրապետական գահուն համար, կատարած կը լինի միանգամայն այնպիսի գործ մը որ կրնայ հզօր ազդեցութիւն ունենալ Հայոց եկեղեցականութեան ապագայ ոգւոյն վըրայ ։ Համագումար ժողովք երբ կաթողիկոսական գահուն համար վերջնական կերպով ընտրելիներ ցոյց կուտայ, իւր ընտրութիւններն ցոյց պիտի տան թէ՝ որո՛նք են Հայ եկեղեցականութեան մէջ տիրած գաղափարներն, ի՛նչ ոգի ունի, ի՛նչ յառաջդիմութիւն կատարած է։ Այդ ընտրութիւնք միանգամայն ակներեւ կը պարզեն թէ՝ ո՛ր յատկութիւններն քան զայլս նախամեծար կը համարի եկեղեցական դասը ։

Հա՛րկ է բացատրել թէ՝ Համագումար ժողովոյ այս գերագոյն վճիռն ի՛նչ արդիւնքներ կարող է արտադրել ապագային համար ։ Ո՛ եւ է մարդ երբ որոշեալ դասու մը կը պատկանի ու իւր ամէն կարգի շահերն այդ դասուն հովանւոյն ներքեւ են, բնական է որ իւր կէտ նպատակն լինի արժանանալ այդ դասուն համակրանացն ու նորա ակնածելին լինիլ։ Այդ համակրութիւնը, այդ յարգանքն ուրիշ կերպով չէ կարելի ի ձեռս բերել, բայց եթէ այն եղանակներով որք հաճելի են նմա ։ Հետեւաբար մեր մէջ ալ անձնիւր եկեղեցական ակնկալոյց պարտի լինիլ թէ՝ եկեղեցական ընդհանուր մարմնոյն ո՛ր տեսակ յատկութիւններն քաջ կը գնահատէ, և երբ եկեղեցականք գիտակ է եկեղեցականութեան մէջ տիրած ոգւոյն, բնական է որ իւր ամէն ջանքը լինի այդ ոգւոյն յարմարիլ ։ Թուրքիոյ Հայոց եկեղեցականութեան մարտ 12ի քուէարկութիւնը պիտի լինի՝ Թուրքիոյ Հայոց եկեղեցականութեան պաշտօնական յայտարարութիւնը, որով պիտի գիտնայնք թէ՝ ո՛րպիսի ուղղութեան պարտին հետեւիլ եկեղեցականք, որպէս զի արժանանան իւր մեծարանացն և համակրանացն ։ Երբ Համագումար ժողովն իւր ընտրութեամբքն այս յայտարարութիւններն գործով ընէ, յայտնի է թէ՝ ամէն եկեղեցական հետամուտ պիտի լինի իւրն օրինակ ընտրել այն եպիսկոպոսներն, որք արժանացած են եկեղեցականութեան բարձր վստահութեան, մանաւանդ զանոնք որք առաջիններն են։ Հա՛րկ է ըսել թէ Հայ եկեղեցականութեան մէջ պիտի տիրէ այնուհետեւ այն ոգին զոր պիտի տեսնենք մարտ 12ին։ Եւ այդ օրը թերեւս լինի նոր դարագլուխ մը Հայ եկեղեցականութեան համար ։ Կրնանք յուսալ որ խնդրոյն այս կենսական կէտն չվրիպիլ եկեղեցական դասուն ուշադրութենէն ։

Այս կարեւոր կէտին հետ՝ կայ ուրիշ կէտ մը եւս, որ բնաւ պէտք չէ վրիպի Թուրքիոյ Հայոց եկեղեցականութեան ամենախորին ուշադրութենէն ։ Այդ եկեղեցականութեան կատարած ընտրութիւնը վճռական ազդեցութիւն ունի Հայոց Հայրապետին ընտրութեան վրայ · ընտրութիւն մը՝ որ կը վերաբերի ամբողջ Հայութեան, եկեղեցական թէ՝ աշխարհական, Թուրքիաբնակ, Ռուսիաբնակ, թէ՝ այլուր գտնուած Հայոց ։ Ընդհանրականութեան հանգամանք ունեցող այսպիսի ընտրութիւն մը անշուշտ լոկ Թուրքիոյ Հայոց եկեղեցականութեան մենաշնորհը կարելի չէ նկատել · ըստ երեւոյթին ալ այսպէս է, բայց իրականութեան մէջ կրնանք ըսել թէ ըստ բաւականին մենաշնորհ կրնայ նկատուիլ ։ Արդարեւ Թուրքիոյ Հայք կը մասնակցին Կաթողիկոսական ընտրութեան, սակայն մասնակցութիւն մը չէ զոր կը կատարենք, այլ վճռական ազդեցութիւն մը ունինք ընտրութեան արդեանց վրայ · բայց չմոռնանք նաեւ թէ՝ Ազգ· ժողովն ալ թէպէտ ներկայացուցիչ Թուրքիոյ Հայոց քուէներուն, բայց ազատ չէ շնորհել իւր քուէներն այն անձնաւորութեան որ յարմարագոյնը կը թուի իրեն՝ Հայոց հայրապետ լինելու ։ Սահման մը գծուած է Թուրքիոյ Հայոց Ազգ· ժողովոյ, և բռնուած է իրեն՝ չես կարող այդ սահմանն անցնիլ· ուրեմն Ազգ· ժողովը, հետեւաբար Թուրքիոյ Հայք և այնու բոլոր Հայք կաշկանդուած են իրենց հայրապետի ընտրութեան մէջ ։ Հայոց եկեղեցին այժմ եօթնասունէն աւելի եպիսկոպոսներ ունի, և եթէ Հայրապետի ընտրութիւնը միայն եպիսկոպոսաց դասէն կատարուի, յայտնի է որ Ազգ· ժողովը տասը բաժնէն մէկ իրաւունք ունի, քանի որ եօթանասունին մէջէն եօթը միայն կրնայ ընտրել, իսկ տասնին ինը իրեն իրաւունքը չէ ։ Եւ երբ հարկ լինի վարդապետաց և թերեւս աշխարհականաց մէջէն ալ կատարել ընտրութիւնը, այն ատեն կը տեսնենք թէ մինչեւ ո՛ր աստիճան անզօր է ընդհանուր Հայ ազգը իւր հայրապետի ընտրութեան ժամանակ։ Արդ՝ համագումար ժողովք մեծ պատասխանատուութիւն մը ունի, այն է աշխատիլ որ Հայ ազգը չանդրադառնայ թէ՝ ի՛նչ աստիճան սահմանափակ է այն ազատութիւնը զոր ինքն աւելի մեծ սահմանի մէջ վայելելու անժխտելի իրաւունքն ունի ։ Եւ Հայ ազգը երբեք չանդրադառնար թէ իւր ազատութիւնը կաշկանդուած է, երբ կը տեսնէ թէ եկեղեցական դասը ճշմարիտ թարգման կը հանդիսանայ իւր կարծեաց, և իւր քուէներովը մասնանիշ կ'ընէ այն անձնաւորութիւններն որք ամենէն աւելի սիրելի են իւր սրտին ։ Հայ Ազգը գործնական ազգ է, և երբ իւր փափաքներն գոհացուած բատնան՝ այլ եւս մանրամասնութեանց չմտներ ։ Իսկ երբ տեսնէ թէ նոքա՝ որք աւանդապահներն են իւր իրաւանց, չարաչար կը գործածեն այդ աւանդը, այն ժամանակ իրաւունք ունի պահանջելու թէ իրեն վերադարձուի այդ աւանդը ։ Կաթողիկոսը Հայ Ազգին է · ուրեմն պէտք է որ Հայ Ազգին փափաքած անձն Կաթողիկոս լինի, և երբ եկեղեցական մարմինը այդ փափաքին գլխովին հակառակ արդիւնք մը ցոյց տայ, ուշ կամ կամաւ Ազգը իւր իրաւանց տէր կը լինի ։ Ամէն երեսփոխանական մարմին երբ ընդհանրութեան կարծեաց ու փափաքանաց համեմատ ուղղութեան մը կը հետեւի, այն պահուն է որ իմաստուն և խոհական կերպով գործած կը լինի, ներդաշնակութիւնը կը տիրէ իւր և ազգին մէջ և բնական է որ ներդաշնակութիւն մը միշտ ամենաօգտակար արդիւնքներ կ'արտադրէ ։ Զայս գիտնալով է որ կը յուսանք թէ Եկեղեցական մարմինք Մարտ 12ին արժանաւոր պիտի գտնուի իւր բարձր կոչման ։ Ներկայ յօդուածով ջանացինք պարզել մի քանի տեսակէտներ որք յայտ յանդիման կը կացուցանեն նոյն աւուր ընտրութեան մեծ կարեւորութիւնը ։ Յաջորդ յօդուածով մեզ կը մնայ ցոյց տալ թէ ի՛նչ սկզբունքներով կրնայ առաջնորդուիլ Եկեղեցական մարմինը, որպէս զի կարող լինի թէ՛ Ազգը կատարելապէս գոհացնել, և թէ՛ եկեղեցւոյ համար ամենագեղեցիկ ապագայ մը պատրաստել ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

(Քաղուած երէկի Թղթաբերով եկած Եւրոպական լրագրերէն)

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ

Երէկի թղթաբերով առնուած անգլիական լրագիրք որոշ տեղեկութիւն մը չեն բերեր մեզ վերաբերմամբ այն նախարարական տագնապի զոր մի քանի օրէ ի վեր կը ծանուցանէ Հավաս, և որուն Ռեւտէր չի հաւատար ։ Թէ Պ. Կլատստոն ֆիզիքական տկարութիւն ունի, այս ստոյգ է, և Լոնտոնի լրագիրք ամէն օր տեղեկութիւն կը հրատարակեն անոր առողջական վիճակին վրայ ։ Այդ տկարութիւն օր ըստ օրէ աւելնալու երեւոյթ ունի, ուստի անհաւանական չէ որ Պ. Կլատստոն իւր բժշկաց խորհրդովը հարաւային երկիր մը երթայ ժամանակ մը ։ Գալով նախարարական տագնապի մը, եթէ նախարարութեան մէջ իսկ կեցող անհամաձայնութիւնն, որոյ վրայ կը խօսէինք անցեալ օր, շարունակէ, կամ Պ. Կլատստոնի և կա՛մ Լորտ Հարթինկթընի հրաժարումն անհրաժեշտ կրնայ դառնալ ։ Բայց պէտք է զանազանել նախարարական տագնապ մը՝ Խորհրդարանի լուծումէն, և միւս կողմէ Նախարարաց մէջ փոփոխում մը՝ Ազատականաց անկումէն ։ Ասոնք իրարմէ տարբեր բաներ են ։ Իւր վրայ վստահութիւն ունեցող Նախարարութիւն մը, կամ Խորհրդարանէն անվստահութեան քուէ ստացող Նախարարութիւն մը, կրնայ լուծել Երեսփոխանական ժողովն ։ Այս լուծման հետեւող ընդհանուր ընտրութիւնք կ'որոշեն թէ Նախարարութիւնն և անոր ոյժ տուող կուսակցութիւնն իշխանութեան վրայ պիտի մնա՞ն թէ ոչ ։ Բայց եթէ Խորհրդարանը լուծելու պէտք չկայ, Նախարարք կարծեաց անհամաձայնութեան պատճառաւ կրնան իրարմէ բաժնուիլ, և միեւնոյն կուսակցութեան պատկանող ուրիշ նախարարք կրնան իշխանութեան անցնիլ ։ Պ. Կլատստոնի Նախարարութիւնը կազմուելէն ի վեր, Արկայլի Դուքսն, Պ. Ճոն Պրայդի և Պ. Ֆոսդրի նման մեծանուն նախարարներ բաժնուեցան Պ. Կլատստոնէն, բայց ասով Նախարարութիւնը չինկաւ ։ Նախարարապետն ինք եւս կրնայ հրաժարիլ, և կուսակցութիւնն ուրիշ մը կրնայ Պետ ընտրել իրեն ։ Այս տեսակ դէպքեր արդարեւ կը տկարացնեն տիրող կուսակցութեան ոյժը, քանի որ ներքին գժտութեանց նշաններ են, բայց օրինական և խորհրդարանական իմաստով մը, այն կուսակցութիւն իշխանութենէ չիյնար ։ Իսկ ներկայ պարագային մէջ, մեք տակաւին չենք հաւատար թէ Պ. Կլատստոն գործէ քաշուի, գո՛նէ իւր խորհրդարանական բարենորոգման և ընտրական իրաւանց ընդարձակման կարեւոր ծրագիրն օրէնքի կարգ չանցուցած ։

ՍՈՒՏԱՆ, ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Թայմզ, իւր մարտ 15 թուով, սապէս կը խօսի Սուաքինի պատերազմաց վրայ տարուած վերջին յաղթութեան մասին · — Հինգշաբթի աւուր ճակատամարտին նկատմամբ առնուած նորագոյն տեղեկութիւնք ցոյց կուտան թէ ո՛րչափ սաստիկ եղած է կռիւն, և ո՛րպիսի քաջութեամբ մեր զօրքեր դէմ դրած են իրենց վայրենի թշնամեաց նոր և վտանգաւոր ռազմավարական եղանակին ։ Դժբախտաբար, նոյն տեղեկութիւնք ցոյց կուտան նաեւ թէ մեր կորուստ երէկ ծանուցածէն մեծագոյն է, և թէ աւելի մարդ սպաննուած է քան վիրաւորուած ։ Անգղիացւոց կորուստն այժմ կը հաշուի 120 սպաննեալ և 99 վիրաւոր ։ Այս կորստեան մեծագոյն մասը աւելի ունեցաւ այն կարճատեւ բայց վտանգալից տագնապի միջոցին, երբ թշնամին, յառաջընթաց քառակուսւոյն մէջ խուժելով, մեր սովորական զէնքեր անօգուտ դարձան, և հարկ եղաւ գիրկընդխառն կռուիլ սուինով, նիզակով և սրով ։ Էլ-Թէպի պարտութեան համար Օսման Տիկմայի տուած բացատրութեան նշանակութիւնն ակներեւ է այժմ ։ Նա յայտարարած էր թէ Անգլիացիք այն պատճառաւ յաջողեցան յայնժամ, որովհետեւ Արաբք իրենց բուն զէնքերը զանց ընելով՝ որք են սուր և նիզակ, հրացանի կրակին վստահած էին ։ Ապստամբապետին պատրաստութեանց նպատակն էր մեր զօրաց մէջը մտնել իւր մարդիկ, և չենք կրնար ժխտել թէ այդ պատրաստութիւնք յոյժ կը յարմարէին առաջադրեալ նպատակին ։ Օսման Տիկմա իւր այդ նպատակին հասնելով, մեծ յաջողութիւն մը վաստըկած պէտք է համարուի ։ Նա ծածկեց իւր մարդիկն այնպիսի տեղ մը, ուստից մէկ յարձակմամբ կրնային հասնիլ մեր զօրաց, որք մթութեան մէջ կը քալէին իրենց հրացանաց կրակին յառաջ բերած մուխին պատճառաւ ։ Այնչափ յանկարծական և սաստիկ էր յարձակումն, որ ժամանակ չեղաւ թնդանօթներն անոնց դէմ ուղղելու, մինչեւ որ թշնամիք գետնին երեսը սողոսկելով (գնտակի և սուինի հարուածներէն խոյս տալու համար,) սարսափելի գործ տեսան իրենց նիզակներով և սուրերով, և պահ մը սարսափ ձգեցին մեր զօրաց մէջ ։ Եթէ այս յառաջընթաց գնդին եւս համախմբեալ ապստամբաց կոյտերն ալ գային միանալ յարձակողաց, կրնանք ըսել թէ ճակատամարտին արդիւնքը տարբեր կը լինէր բոլորովին ։ Բայց տագնապալից վայրկենին, հեծելազօրաց հրամանատար Ուտ գնդապետն 700 սրով թշնամեաց կողը զարկաւ ։ Ապստամբք կանգ առին, վարանեցան, և կորան ։ Մեր հետեւակազօրք վայրկեան մ'ինք-

---

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

36

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Դ.

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Նա իր ձեռքով կապեց տէր հօր ճանապարհի մախրաշը և իր նուիրած փողերը թագցրեց նրա մէջ ։ Յետոյ ասաց ինձ, որ տանեմ մախրաշը, տեղաւորեմ սայլակի մէջ ։ Ես յօժարութեամբ կատարեցի այդ, ցանկանալով, որ իմ կողմից եւս մի ծառայութիւն արած լինեմ տէր հօրը ։

— Ամեն ինչ պատրաստ է, ասաց քահանան, — օրհնեալ լինիք, բայց ինձ պակասում է մի բան · ինձ կողոպտելու ժամանակ, թղթերիս հետ տարան և իմ անցագիրը ։

— Դա մի մեծ կորուստ չէ, պատասխանեց քաւոր Պետրոսը ծիծաղելով, — ես կը տամ ձեզ մի անցագիր, այն ես քահանայի անցագիր, միայն դուք այսուհետեւ ձեզ պիտի կոչէք հայր Անաստասիոս ։

— Դա հայի անուն չէ, ասաց տէր հայրը դժուարանալով ։

— Մի և նոյն է, մինչև սահմանը անցնելը կարելի է հայր Անաստասիոս լինել, իսկ Պարսկաստանում ձեզանից այլ եւս անցագիր չեն պահանջի ։

Քաւոր Պետրոսը նայեց տէր հօր դէմքին և հասակին, ասաց ·

— Բոլորովին համապատասխանում է ձեր կերպարանքին ։

Թէ ես և թէ քաւոր Պետրոսը կրկին համբուրեցինք տէր հօր աջը և տարանք նրան, նստացրինք սայլակի վրայ ։ Նա երկար բարեմաղթութիւններ անելով իր անծանօթ բարերարի համար, հեռացաւ ։

Այն օր քաւոր Պետրոսը ինձ երեւում էր իբրեւ մի հրեշտակ · Ես երբեք չէի կարող երեւակայել այդ գազանի մէջ այս աստիճան բարեպաշտական զգացմունք ։ Գողը, աւազակը, սարսափելի խաբեբան ահագին գումար էր նուիրում եկեղեցի կառուցանելու համար ։ Այդ ի՛նչ տարօրինակ զոհաբերութիւն էր ։ Ի՛նչպէս կարող էին մարդու մէջ հաշտվել լոյսը և խաւարը, չարը և բարին, առաքինութիւնը և ոճրագործութիւնը ։

Այդ ուրիշ բան է, եթէ նա կատարած լինէր այդ զոհաբերութիւնը որ և իցէ նենգաւոր և խորամանկ նպատակի համար · Բայց ինձ զարմացնում էր այն, որ նրա վարմունքի մէջ գտնում էի կատարեալ անկեղծութիւն ։ Ես բաւական ուսումնասիրել էի քաւոր Պետրոսին և հազիւ կը պատահէր, որ նրա վերաբերութեամբ սխալվէի իմ կարծիքների մէջ ։ Կրկնում եմ, որ նրա վարմունքը բոլորովին անկեղծ էր ։ Նրա հոգու և սրտի խորքից էր բղխում այն ջերմեռանդ զգացմունքը, որով նա ցանկացաւ նպաստամատոյց լինել մի տաճարի կառուցմանը, ասիական մի երկրում Պարսիկների մէջ ·

Այն օր նա աւելի ուրախ էր, գտնվում էր աւելի խաղաղ տրամադրութեան մէջ, վայելում էր իր բարեգործութեան բերկրանքը ։ Այն օր իր ապաշխարանքը վերջացրած քրիստոնեայի նման, նա զգում էր իր խիղճը մաքրված, զգում էր իրան թեթեւացած մեղքերի ծանր բեռնից ։

Մի խորհրդաւոր ցնցում տիրում էր իմ մարմնին, երբ մտաբերում էի, թէ ո՛րպիսի հոգեւոր հեզութեամբ, թէ ո՛րպիսի բորբոքված հաւատով, ծունր իջած Աստուծոյ սեղանի պաշտօնեայի առջեւ, այդ եղեռնագործը ընդունեց սուրբ հաղորդութեան խորհուրդը ։ Մտածում էի և ուրախանում, թէ այդ մարդը արդէն դարձաւ չար ճանապարհից, թէ դա այսուհետեւ այլ եւս չի շարունակի այն, ինչ որ մինչեւ այժմ գործել էր ։

Ես սխալվում էի ...

Կրօնական զգացմունքը միշտ վառ էր պահել քաւոր Պետրոսի մէջ ։ Նա միշտ մնացել էր հաւատարիմ եկեղեցու պաշտօններին ։ Դեռ Պարսկաստանում եղած ժամանակ, մեր գիւղում համարվում էր նա ամենաբարեպաշտ մարդիկներից մէկը · — ամեն օր, առաւօտեան և երեկոյեան, եկեղեցի էր գնում, պաս էր պահում, և ամեն տարի մի քանի անգամ սուրբ հաղորդութիւն էր ընդունում ։ Պանդխտութեան մէջ գտնուելով նա նոյնն էր մնացել, բնաւ չէր փոխվել ։ Ես շատ անգամ տեսել էի (մինչեւ անգամ ամենասարսափելի չարագործութիւններից յետոյ) թէ ինչպէս նա առանձնացած մեր իջեւանի մի անկիւնում, արտասուքը աչքերում աղօթում էր ։ Ինձ երբեք չէր պատահած տեսնել, որ նա անցկացնէր իր առաւօտեան և երեկոյեան աղօթքները ։ Շատ անգամ, երբ պատրաստվում էինք մի որ և իցէ արշաւանք կատարելու, — կամ, ինչպէս նա սովորութիւն ունէր ասելու՝ երբ պատրաստվում էինք «գործի» գնալ, — տեսնում էի, որ նա ուշանում է ։ Երբ շտապեցնում էի նրան, պատասխանում էր · «Փոքր ինչ սպասեցէք, դեռ աղօթքս չեմ վերջացրել» ...

Դա փարիսեցութիւն չէր · դա նրա հաստատ հաւատն էր ։ Նա համոզված էր, որ ամեն գործ, թէ բարի լինէր նա և թէ չար, պէտք էր աղօթքով սկսել և Աստուծուց օգնութիւն խնդրել ։

Նա մինչեւ անգամ պաս էր պահում, կատարում էր հայկական եկեղեցու բոլոր տօները ։ Նրա թղթապանի մէջ, կեղծ անցագրերի հետ միասին, կար մի փոքրիկ հայերէն օրացոյց, շատ անգամ նայում էր նրա մէջ, որ չը սխալվի, որ գիտենայ, թէ երբ պէտք էր պաս պահել, երբ պէտք էր ուտել, կամ երբ պէտք էր կատարել այս և այն տօնը ։

Քաւոր Պետրոսը իր հոգեւոր հասկացողութիւնների մէջ սաստիկ սնահաւատ էր, իսկ իր կրօնական համոզմունքների մէջ վերին աստիճանի մոլեռանդ ։ Նա հաւատում էր, որ բացի Լուսաւորչի հօտից, ուրիշ քրիստոնեաներից և ոչ մէկը Աստուծոյ արքայութիւնը չի վայելի ։ Եւ այդ պատճառով սաստիկ նախանձախնդրութիւն ունէր դէպի հայոց եկեղեցին ։

Բայց ինչպէս կարելի էր մի և նոյն ժամանակ և՛ խաչագող լինել և՛ լաւ քրիստոնեայ ։

Քաւոր Պետրոսի կարծիքով կարելի էր ։ Եկեղեցին ներող է ։ Եկեղեցին հէնց նրա համար է, որ սրբէ մեղաւորներին ։ Եթէ օրվայ մէջ եօթանասուն և եօթն անգամ մեղանչելու լինես, նա դարձեալ կը ներէ ։ Խոստովանվի՛ր, զղջա՛, սուրբ հաղորդութիւն ընդունի՛ր — այնուհետեւ դու արդար ես ։ Այդ հաւատը ունէին եկեղեցու վերաբերութեամբ բոլոր խաչագողները ։ Նրանց մօտ մէկը միւսին չէ խանգարում ։ Կարելի է և պաս պահել, և՛ աղօթք անել, և՛ սուրբերի բարեխօսութիւնը խնդրել, — կարելի է մի եւ նոյն ժամանակ և նոյն սուրբերի անունով սուտ երդվել, խաբել, գողանալ և այլն ։

Խաչագողը ծիսապաշտ է ։ Կրօնի հոգեւոր, բարոյական մասը նրան անմատչելի է ։ եկեղեցու հրահանգները կատարում է նա որպէս արարողութիւն, — իսկ խաբէութիւնը որպէս գործ ։

Քաւոր Պետրոսը և նրա նմանները պատրաստ էին և՛ եկեղեցի կառուցանել, և՛ մի և նոյն ժամանակ հարիւրաւոր ընտանիքների տունը քանդել, նրանց պատառ հացի կարօտ թողնել ։ Նա սովորած էր մէկ ձեռքով աղօթել, իսկ միւսով հայհոյել, սուտ խօսել ։ Նա պատրաստ էր մէկ ձեռքով ողորմութիւն տալ, միւսով յափշտակել աղքատի վերջին կոպէկը ։

ՐԱՖՖԻ

(Շարունակելի)

ղէնք չկրցա · քիչ մը խառնաշփոթ կարգով ետ ետ գնաց յարձակող թըշնամւոյն առջեւէն, բայց միշտ կըռուելով, եւ թէպէտ իր կորուստք ծանր են, ապստամբաց ծանրագոյն է ։ Մեր հեծելազօրքն ետ մնած լինելով ապստամբաց աջակցութեան եւ կող խմբերն, անոնց վայրագ քաջութիւնն օգուտ մը չունեցաւ կարկուտի պէս տեղացող կրակին դէմ, եւ յարձակումն, որ յաջողելու համար թըռուցեալ առաւելութենէ միայն կախում ունէր, ապարդիւն մնաց ։ Հեծելազօրքը չհալածեց թշնամին, որովհետեւ այդ կերպիւ թշնամին կարող կը լինէր վերստին ազատապէս գործածելու իր մնացած զէնքերը ։ Բաւական ապացուցութիւն մը յառաջ բերուածին պէս, գնդապետ Ռաս հրամայեց իր մարդոց՝ կանգ առնուլ, ձիէն վար իջնել եւ իբրեւ հետեւակազօր՝ գնտակ տեղալ թշնամւոյն կողին վրայ, երբ հրացանաձգութիւնն արդէն կը փճացնէր թշնամւոյն ճակատի գիծն ։ Ցաղթութիւնն յայնժամ մեր զօրաց մնաց ։ Մեր հետեւակազօրքեր, հրասանդաց սաստիկ ճնշումէն ազատեալ, յառաջ գնացին, եւ առնլով պահ մը թողուած թնդանօթներն, եւ աւարտեցին յաղթութիւնը։ Զօրավար Պուլլըրի զօրաբաժինը նուազ սաստկութեամբ չէր հարուածուած, բայց որ եւ է պատճառաւ մը, թշնամին այս կիսաբաժնի դէմ նոյն յաջողութիւնը չգտաւ զոր գտած էր զարնելով առաջին քառակուսին ․ ․ ․

«Լորտ Հարթինկթըն հարցման մը պատասխանելով բսաւ այս գիշեր թէ Կրահամ զօրավարը կը յիշէ Շէյխ Մահմուտ Ալիի կարծիքը թէ, երբ Սուտանի ցեղերն Օսման Տիկմայի պարտութեան լուրն առնեն, հանդարտեցան, եւ թէ տասն օրէն Պէրպէրի ճամբան կրնայ մաքրուիլ։ Ցեղերն համոզել դժուար կը լինի եթէ չզգան այժմէն անօգուտ է դէմ դնել Անգղ. բանակի մը ։ Փափաքելի էր որ անմիջապէս պատշաճ հետեւութիւնն հանէին իրենց երկու ճակատամարտներէ, եւ քննունէին բարեկամութեան առաջարկները զորս Կրահամ զօրավարն անշուշտ ուրախութեամբ պիտի ընէ ։ Բայց պէտք չէ նաեւ ծածկել թէ ցեղերն երկրորդ ճակատամարտէն ետքն ալ խոնարհեցած եւ վհատած մարդոց կերպարանքը ցոյց չտուին մեզ ։ Տակաւին կը շրջին Անգղ. զօրաց մօտ, եւ անզգոյշ զինուորները կը զարնեն ։ Զօրավար Կրահամ կը հեռագրէ թէ այսօր (15 մարտ) իր բոլոր զօրքով Սուաքիմ վերադառնալ մտադիր է ։ Աճապարման երեւոյթն իսկ ունենալու անպատշաճութիւնն զգացած է անշուշտ, բայց միւս կողմէ իր հրամանաց ներքեւ գտնուող զօրաբանակն իր գործողութեանց խարիսխէն երկար ատեն բացակայ մնալու պատրաստութիւն եւ զօրութիւն չունի ։ Ինչպէս մեր Աղեքսանդրիոյ թղթակիցը կը գրէ, կարեւոր բանն այն է թէ նահանջման որ եւ է նշան ցոյց չտրուի մինչեւ որ փափաքուած ազդեցութիւնն յառաջ բերուի ։ Պէրպէրի ճամբան պէտք է բանալ որ եւ է կերպով մը, ապա թէ ոչ՝ Կրահամ զօրավարին պաշտօնը վերջացած չի կրնար համարուիլ։ Կորտոն զօրավարին դիրքն ի Խարթում՝ տագնապալից է միշտ ։ Կ'ըսուի թէ հեռագիրը նորէն խզուեր է, բայց մտահոգութեան ուրիշ պատճառներ ալ պակաս չեն ։ Ինք կը պնդէ Սուաքիմ—Պէրպէրի գծին ապահովելու կարեւորութեան վրայ, եւ հանրային կարծիքն ալ միահամուռ կը պահանջէ այդ գծին մշտապէս մեր տրամադրութեան ներքեւ գտնուիլն, որ բնական հետեւութիւնն է Կարմիր ծովու եւ Նեղոսի վրայ մեր բռնած դիրքից ։ Այն լուր թէ Ֆրանսացիք անմիջապէս վերհաստատական իշխանութիւնն ի գործ պիտի դնեն յՈպոք՝ ցոյց կուտայ թէ ուրիշ ազգեր կը զգան Արեւելեան Սուտանի ապագայ կարեւորութիւնն ։ Ոպոք Ատէնի դիմաց կը գտնուի, Հապէշստանի հարաւակողմն ։ 1859ին Ֆրանսացիք գնեցին զՈպոք, որ հեռի կը գտնուի այն տեղերէ ուր մեք կը գործենք այժմ ։ Բայց Ոպոքի կարեւորութիւնն յայտնի կը կայանայ թէ դիւրութիւն կուտայ Կապոյտ Նեղոսի աղբերաց տիրելու ։»

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Պիսմարք իշխանը Խորհրդարանի երէկ առաջ երկարօրէն խօսակցեցաւ Կայսեր հետ ։ Իշխանը շատ ծերացած կ'երեւի, բաւական նիհարցած է, դէմքը խիստ գունատ է եւ խորշոմեալ։ Խորհրդարանին մէջ առաջին անգամ խօսեցաւ ամսոյ 13ին, ինչպէս արդէն գրած եմք, Լասքըրի խնդրոյն վրայ ։ Ահաւասիկ այդ ճառի մէկ քանի գլխաւոր մասերը ։ «Եթէ Պ. Լասքըրի աշխարհհայեացութիւնն իբր օգտակար էր Գերմանիոյ, բաւեր է թէ Կայսրն եւ ես սխալ աշխարհհայեացութեան մը հետեւած եմք ։ Հաւանական է թէ Ամերիկայի մէջ բնաւ տեղեակ չէին Պ. Լասքըրի քաղաքական կացութեան եւ գործունէութեան ։ Ուրեմն Ամերիկեան Խորհրդարանին որոշումը նպատակ չունէր Կայսեր աշխարհհայեացութիւնը քննադատել․ սակայն հանգուցեալ Պ. Լասքըրի կողմնակիցները լրագրաց մէջ չարաչար օգտել ուզեցին այն առիթէ զոր նորա մահն իրենց կ'ընծայէր, եւ այս՝ այնպիսի պարագայից մէջ ուր ամենայն անհաճոյ էր քըննադատութիւն մ'ընել ։ (Աջակողմէն [illegible] ․ իսկ ձախակողմէն մեծ յուզումն եւ արհամարհական ձայներ, [illegible]) ։ Պ. Պիսմարք դէպ ի ձախ կողմը կը յառաջանայ, եւ բարկութեամբ կը շարունակէ այսպէս. «Պարոնա՛յք, նա որ [illegible] կը գոչէ, կը նախատէ զիս անքաղաքավարի ձեւով մը ․ թերեւս հաճի իր անունը տալ, առանց որոյ ես ալ [illegible] է պիտի պատասխանեմ այս կարգի բոլոր անանուն նախատանաց ([illegible]) ։ Թո՛ղ [illegible] է պոռալը յայնժամ երբ Լասքըրի գերեզմանին վըրայ քաղաքականութիւն մը կ'ըրդուէիք ։ Չէի կրնար հաւանիլ որ ընդդիմադիր կուսակցութեան կառքին լըծէին զիս, Կայսրութեան առաջին նախարարս, եւ յետոյ ըսէին Կայսեր. «Բաւ աշխարհհայեացութիւնդ թերի եղած է․ ահաւասիկ ի ձեռին ունիմք խորհրդարանական մեծ ժողովի մը վկայութիւնն, ի առաջին նախարարն ես հարկադրեցաւ փոխադրելու զայն եւ մեզ հաղորդել ․ ․ ․ ։» Պ. Լասքըր Ամերիկա երթալով այնպիսի դիրք մը բռնեց, որ բնականաբար հարկադրեց մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայել Միացեալ Նահանգաց Երեսփոխանական Ժողովոյ որոշման ։ Հոն հասնելուն պէս, հանդիպեցաւ իբր ջատագով Գերմանիոյ ազատութեան եւ իբր թշնամի՝ հակառակական իշխանութեանց, որպէս Կայսրն եւ ես, որ իբր թէ, բատ իրեն, կը հակառակիմք Գերման ազգին քաղաքական յառաջդիմութեան ։ Չէի կրնար յօժարիլ իբր թղթատան ցըրուիչ բերել ձեզ յանձնելու նամակ մը, ուր փառաւորուած էր ընդդիմադիր կուսակցութեան հանգուցեալ գըլխոյն աշխարհհայեացութիւնը ։ Պարտաւորեցայ որոշմնագրին այս մասին ընծայել մեծ կարեւորութիւն մը զոր չէր ընծայած ուրիշ պարագայից մէջ ։ Ամերիկայի դեսպանն յարմար դատած չլինելով խորհրդաբար տեսակցիլ ինձ հետ այս խնդրոյ վրայ, ո՛չ այլ ինչ կը մնար ինձ, բայց եթէ մերժել թղթատան ցրուիչի դերը զոր ինձ կատարել տալ կ'ուզէին ․ ․ ․ ։ Ցաւօք կարող լինիմ բերանս բանալ ձայնս լսելի ընել տալու համար, մինչ պատնէշին վրայ պիտի գտնուիմ՝ մարտնչելու համար միջազգային իրաւանց ո՛ եւ է հանրապետական կամ յեղափոխական մեկնութեան դէմ ․» ([illegible]) ։ Ցետոյ պատասխանելով յառաջդիմական երեսփոխան Պ. Հէնէլի՝ որ իր երեսին զարկաւ թէ կուսակցական ոգւով կը դատեր զՊ. Լասքըր, Պիսմարք յայտարարեց թէ մտադիր չէ արդելուլ գերմանական Խորհրդարանը շնորհակալութեան քուէ տալէ Միացեալ Նահանգաց Երեսփոխանական Ժողովոյն ։ «Դուք կարող էք, ըսաւ, աշխատական նոր կուսակցութեան ուղղելով խօսքն, այդ իմաստով որոշում մը վճռաբանութեան ենթարկել, բայց մի՛ խնդրէք ինձմէ որ ես ինքս առաջարկեմ զայն» ։

Միջադէպն այս կերպով փակեցաւ ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԱՍԻԱ

Բեդրպուրկէն մարտ 14 թուով կը հեռագրեն առ Թայմզ․

«Տեղւոյս լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Սուտանի Մէհտիին առժամեայ յաղթանակի լուրն վրայ, Պախարայի մէջ ուրիշ Մէհտի մ'ելած է, Մուհամմէտ—Աբտուլլահ—Պին—Խոճէր անուն, որ Բէֆփէյեա տեղւոյն առած է, եւ խնդրած է որ Մարգարէին Կանանչ Դրօշակը պարզուի անհաւատներու դէմ։ Ռուս լրագրաց այս լուրն ստուգութեան ստոյգ տեղեկութիւն յայտնի չէ, քան որում չեն նշանակեր այն աղբիւր ուստի քաղած են զայն ։»

—Բեդրպուրկէն մարտ 14 թուով կը գրեն Բօլիթիքէ Քօռէսփօնտէնց լրագրին թէ Ռուսիոյ պաշտօնական շրջանակաց մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Չէրնայէֆ զօրավարին պաշտօնանկութեան ։ Զարբ շատ կը համակրէր զօրավարին, ուստի դըժուարաւ կրցաւ որոշման մը գալ նորա մասին ։ Բայց պաշտօնանկութեան որոշումը տալ հարկ եղաւ՝ վերստին ապացուցանելու համար Ռուսիոյ խաղաղասէր աշխարհհայեացութիւնը ։ Զօրավարին անհանդարտ եւ յարձակողական միտումները կրնային երկիւղ ազդել Անգլիոյ, զոր Ռուսիոյ դիտմանց մասին ապահովելու համար, Չէրնայէֆ զօրավարին պաշտօնանկութիւնն որոշուեցաւ ։

ՖՐԱՆՍԱ

Երեսփոխանական ժողովը կը շարունակէ վիճաբանիլ Պ. Բօլ Պէրի կըրթական ծրագրոյն վրայ ։ Նախորդ նստի մը մէջ ժողովն որոշած էր յետաձգել հանրային դպրոցաց ուսուցիչներու թոշակաց յաւելման առաջարկը, առ ի վճռաբանութենէ մը յետոյ ։ Այս անգամ ժողովն զբաղեցաւ ուսուցիչներու պաշտօնանկութեան եւ անուանման խնդրով, եւ որոշեց որ քաղաքապետք Ակադեմիական տեսչին առաջարկութեամբ միայն կրնան ունենան կատարել այդ պաշտօնանկութիւններ եւ անուանումներ ։

ԱՄԵՐԻԿԱ

Նիւ—Եօրքէն մարտ 14 թուով կը հեռագրեն թէ Խորհրդարանական Յանձնախումբն, որ պաշտօն ունէր քննել թէ ի՛նչ վիճակի մէջ է Նիւ—Եօրքի նահանգին եւ քաղաքին վարչութիւնը, ծանր զեղծումներ երեւան հանեց ։ Օրինակի համար, պանդոկաց վարչութեանց գլուխ գտնուող պաշտօնեայք մեծաքանակ գումարներ ստացեր են, երբ պարգեւ, երբ ո՛ եւ է իրաւունք չունէին ։ Ի մօտոյ Խորհրդարանին օրինական ծրագրեր պիտի ներկայացուին, նպատակ ունենալով արգիլել այս կարգի զեղծմանց կրկնումն, եւ ի մէջ այլոց որոշելով թէ ասկէ հետեւ կառավարութեան բոլոր պաշտօնեայք թոշակաւոր լինին ։

— Ամերիկայի Վիրճինիա գաւառին ածխահանքի մը մէջ սոսկալի պայթում մը պատահեցաւ այս օրերս ։ 150 գործաւորք մեռան ։ Փորձեր եղան հանքին մէջ իջնելով մեռեալները փնտռելու, բայց անկարելի եղաւ ոչ մեկուն մինչեւ վար իջնել, ջերմութեան պատճառաւ ․ միայն թէ կըրցան նշմարել այրած դիակներու կոյտ մը ։ Պայթումն այնքան ուժգին եղաւ որ ածխահանքէն քանի մը հարիւր մեղրոյ հեռաւորութեամբ տուներ կործանեցան ։

ԱՒՍՏՐԻԱ—ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Տէյլի Նիւզի Վիէննայի թղթակիցը կը գրէ թէ արտասովոր օրինաց գործադրութենէն ի վեր, եօթն հարիւր անձինք արտաքսուած են Վիէննայէն։

— Վիէննայի Ֆրէմտէնպլաթ լրագիրը կը պատմէ թէ ուսանողներէ եւ գործաւորներէ բաղկացեալ խուռն բազմութիւն մը, 1848ի յեղափոխականաց գերեզմանին վրայ երթալով, մարտ 13ին, պսակներ դրեր է ։ Պսակներէն միոյն կցուած էր ժապաւէն մը, որոյ վրայ բանուած էին սա խօսք. «Արմատական գործաւորք՝ ի յիշատակ նոցա որք իրաւանց եւ ազատութեան համար մարտնչելով մեռան» ։ Ձաւեր չպատահեցան եւ բարեկարգութիւնը բնաւ չխանգարեցաւ ։

— Բէշդայի լրագիրք կը գրեն թէ ոստիկանութեան խմբ տրուեր է թէ Անիշխանականք յեղափոխական շարժում մը կը պատրաստեն ։ Այս տեղեկութեան վրայ Ոստիկանութիւնն 36 անձեր ձերբակալեր է, որոց մէջ կիներ ալ կը գտնուին ։ Նաեւ բազմաթիւ անիշխանական նամակներ եւ հանդէսներ գրաւեր է ։

—Վիէննայի եկեղեցական ատեանն իմաց դատապարտեց անցեալ հինգշաբթի, Հիւկօ Շէնք անուն անձրապետն եւ իր երկու մեղսակիցներ, որք չորս մանկամարդ աղջիկներ սպաննած էին ։ Այս չարագործք, խաբելով թէ հետերնին պիտի ամուսնանան, եւ հեռու տեղեր տանելով, անոնց բոլոր դրամն եւ զարդերը գողնալէ յետոյ, մեռցուցած էին իրենց փախլուչ զէնքերն ու երեւոյթէն հրապուրուող այդ դժբախտ աղաւնեակները ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սղերդէն լուր եղած է, թէ Մուսա, Ապտուլահ եւ Մուսթաֆա անուն հաչակաւոր աւազակք վերադարձեր են քաղաքը, եւ տեղւոյն կառավարական ժողովոյն մէջ ատեանալ իրենց՝ ակնած են դարձ եւ ժողովրդեան դանգատանաց առիթ տալ ։

Զհաւատալով լսելինք այս լուրն ․ որովհետեւ եթէ երբէք ներման շընորհուած ալ լինի յիշեալ աւազակաց, կարելի չէ որ չսաստէ փըրշտական ատեան տալու իրենց ։ Տարակոյս չկայ, որ կայսերական կեդրոնական կառավարութիւնք բնաւ այսպէս պիտի բարեհաճի բացատրութիւն պահանջել Սղերդի կառավարութենէն ։

Ազգային վարչութեան Քաղաքական Ժողովն որոշած էր՝ վերջին չորեքշաբթի նստին մէջ լսել դարձեալ ազգային Դատաստանական խորհրդոյ երկու անդամոց փաստերն ու առարկութիւններն, սակայն ամբաստանեալ մայրաքաղաքէս գործով բացակայ գտնուելոյն պատճառաւ յետաձգեցաւ ։ Անշուշտ մոռցուած չէ թէ յիշեալ Խորհրդոյ անդամոց մին գրեթէ իբր կաշառառու ամբաստանեալ է նոյն իսկ իր անդամակցաց միոյն կողմանէ եւ առ այժմ չհրաժարիր յաթոռ պաշտօնութենէն ։

ՀՐԱԺԱՐԱԳԻՐ

Առ [illegible] Եկեղեցական Համագումար Ժողովոյ

Ինչպէս յայտնի է Ձերդ Գերապատուութեան, Արարատեան Մայր Աթոռն Սրբոյ Էջմիածնի փոխանորդ Տէր Գէորգ Դրբ. հոգեւորս հայրապետին ամենայն Հայոց՝ գառարկ է, եւ նոր ընտրութիւն պիտի կատարի ։

Ազգային Երեսփոխանական ընդհանուր ժողովն այս անգամ եւս Կաթողիկոսական ընտրութեան եղանակն ի նկատի առնլով յետ լուրջ խորհրդածութեանց եւ բազմակողմանի տեսութեանց որոշեց ըստ եղանակի 1866 ամի մասնակցիլ Կաթողիկոսական ընտրութեան ։

Ազգային ժողովոյ նոյն որոշման համաձայն՝ Տաճկաստանի բոլոր հայաբնակ գաւառաց վիճակաւորներն, առաջնորդական տեղապահներն եւ վարչութիւն ունեցող վանահայրերն, նաեւ անպաշտօն եպիսկոպոսներն արդէն հրաւիրած եմք Կաթողիկոսական ընտրելեաց ցանկի քուէարկութեան մասնակցելու, ծանուցանելով միանգամայն որ իրենց քուէն յղեն յԱզգ. Պատրիարքարան մինչ ի 12րդ օրն մարտ ամսոյ, յորում աւուր պիտի գումարի Եկեղեցական վիճակային ժողովն կաթողիկոսական ընտրելի եպիսկոպոսաց ցանկին քուէարկելու ։

Եկեղեցական Վիճակային ժողովն պիտի գումարի ի 12 մարտի յառաջիկայ երկուշաբթի ի Մայր Եկեղեցւոջ ի ժամ հինգ ի պատրաստութիւն ցանկի Կաթողիկոսական ընտրելեաց․ ուստի կը հրաւիրեմք զԳերապատուութիւն Ձեր որ հաճիք նոյն օրն յորոշեալ ժամուն ներկայ գտնուիլ առանց դանդաղութեան ։ Իսկ եթէ խիստ բանաւոր եւ հարկեցուցիչ, այսինքն՝ հիւանդութեան, կամ թաղից Ս. Եկեղեցին առանց Եկեղեցական պաշտօնէի չթողլոյ պատճառաւ չկարենաք գալ, պէտք է պատրաստէք եւ ղրկէք Ձեր քուէն հետեւեալ եղանակաւ ։

Ա. Ձեր քուէն յատուկ պահարանի մը մէջ ամփոփէք, եւ պահարանին վրայ միայն Ձեր անունն եւ Ձեր պաշտաման տեղւոյն նշանակէք որոշակի ․

Բ. Նոյն քուէթուղթն Ձեր այլ մի նամակին մէջ ներփակելով պէտք է յղէք ի Մայր եկեղեցի ընտրական գործողութեանց հսկելու ի պաշտօն կարգեալ Մատենադպրին, որ պատրաստ պիտի գտնուի նամակաւ եկած քուէթղթերն ընդունելու ։

Ընդ գրոյս յղելով առ Գերապատուութիւն Ձեր Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոսաց Ընդհանուր ցուցակն՝ կարեւոր կը համարիմք յիշեցնել առաւել ի գիտութիւն, թէ 1866 ամի Կաթողիկոսական ընտրութեան համար Եկեղեցական Վիճակային ժողովն եօթն ընտրելի Եպիսկոպոս ներկայացուցած է Ազգային Երեսփոխանական Ընդհանուր ժողովոյն․ ըստ այնմ պարտ է եւ Ձերդ Գերապատուութիւն մինչ եօթն եպիսկոպոս նշանակել իւր քուէթղթին մէջ ։

Ծանուցանելով վայսոսիկ Ձերումդ Գերապատուութեան փութամ եմք որ Ձեր ընտրողական իրաւունքն պիտի փութայք գործադրել, խնդրելով միանգամայն եւ ի Հոգւոյն Սրբոյ, որ Ինքն առաջնորդէ Եկեղեցական Վիճակային ժողովոյ, յընտրութիւն արժանաւորագոյն եպիսկոպոսի ի յաջորդութիւն Մեծի Աթոռոյ Սրբազան Աւագերէցն Թադէի եւ Բարթուղիմէոյ եւ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի ։

5 Մարտ 1884 Մնամք Աղօթարար
ի Պատրիարք․ Հայոց Ն. Ե.
Կոստանդնուպոլսոյ

Կ. Պոլիս 5 մարտ 1884

«Ստոյգ աղբիւրներէ տեղեկացայ որ Կիպրոսի Առաջնորդ Արժ. Մովսէս Ծ. Վ. Կէօմիւրճեան իւր հրաժարագիրն մատուցած է առ Ս. Պատրիարքն, թէեւ տեղւոյն Հայ գաղթականութիւնը միաբանաւ մերժած է իւր հրաժեշտ, բայց Նորին Արժանապատուութիւնը կանխաւ որոշած էր միայն երեք տարի մնալ ի Կիպրոս, եւ յետոյ Հայաստանի մի բաղձալի վիճակի առաջնորդ լինել ։ Գոհ եմ ըսել, որ Նորին Արժանապատուութիւնը հաւանած է մնալ ըստ թախանձանաց կղզւոյն Հայ հասարակութեան, մինչ յառաջիկայ յունիս, վասն կարգադրութեան ինչ ինչ վանական, դպրոցական եւ հաշուական գործոց ։

«Նախորդիս մէջ, նախորդ տարին տեղւոյն վանական եւ թաղական խորհրդոց անդամակից լինելովս լաւապէս կը վկայեմ որ Մովսէս վարդապետի այն իւր եռամեայ պաշտօնավարութենէն մեծ օգուտներ քաղած է Կիպրոսի ազգային եկեղեցին ։ Կիպրոսաբնակ ազգայինք կրնան վըկայել որ Մովսէս վարդապետ ազգին շահուն համար աշխատող գործունեայ եւ անշահասէր հովիւներէն մին է, որուն նըմանը երկար տարիներէ ի վեր Կիպրոսի Հայ գաղթականութիւնը չէր տեսած ։ Կիպրոսի հայերը ուրախ պիտի ըլլան Մովսէս վարդապետի նման մի արժանաւոր յաջորդ տեսնել իրենց մէջ որ կարող ըլլայ ազգասէրպէս պաշտպանել Ազգին շահերը իւր նախորդին նման ։

Յովհ. Աբեթեան

ԱԶԳԱՆՈՒԷՐ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԸՆԿ.

Ահաւասիկ նոյն Ընկերութեան ի նպաստ փետր. 7/19 տրուած պարահանդէսին հասոյթից եւ ծախուց հաշիւը ․

Մուտք		Լ. Օ.
Ծախուած տոմսակք		854
Նուէրք որոց փոխարէն տոմսակ չէ տրուած		121,77
Օթեկաց հասոյթ		81
		1056,77
Ելք		Լ. Օ.
Ծախք		138.32
Վճռի տակ եղած պահանջք		8
Ապառիկք	Լ. Օ. 25	
Պատրաստ դրամ	» 885,45.	910,45
		1056,77

Ի դիմաց Կարգ. Մասնախմբին
Գանձապետ Նախագահ
(Ստոր.) Մ. ԷՍԱՅԵԱՆ (Ստոր.) Ա. ԼԸՊՃ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆերիք Վէյսէլ փաշայի՝ երկրորդ աստիճանի Օսմ. պատուանշան տրուեցաւ ։

Կայսերական պալատան կահաւորող Պ. Լէոնի պատուանշանը երրորդ աստիճան Մէճիտիէի բարձրացաւ ։

Օգոստ. Սուլթանին պատուոյ թիկնապահ Հիւսէյին Հիւսնի փաշայի մեծ եղբօրն՝ Մէհմէտ պէյի՝ որ յատուկ պաշտօնով մը Սէլանիկ կը գտնուի, գնդապետութեան (միրալայլըգ) աստիճան տրուեցաւ ։

Վանայ նախորդ կուսակալ Հասան փաշա՝ իւր մէկ հեռագրոյն մէջ, որ ի Պոլիս ուղղեր է, յայտներ է թէ բազում տարիէ հետէ Պոլսէն մեկնած եւ մայրն ու ազգականները տեսած չլինելով, այս անգամ կուսակալութենէն հրաժարումին՝ Ն. Կայսերական Վեհափառութեան շնորհն կհամարի եւ գոհ ու ուրախ է ։

Անուղղակի տրոց վերատեսչութիւնն, ինչպէս ամեն, նոյնպէս եւ այս տարի Թուրքիոյ արտածութեանց ու ներածութեանց վիճակագրութիւնը յօրինեց եւ մատուցեր է բարձրագոյն պաշտօնատարաց ։

Լուր տուեր են Թուրքեի, թէ ի Բերա Ոստիկանութեան գաղտնի գործակալք ժողովրդէն բռնի դրամ կորզելու վարմանց մէջ կգտնուին, եւ թէ քանի մ'օր յառաջ թատրոնի փողոցը սրճարանի մը մէջ բըռնութեամբ չորս մէճիտիէ առեր են երկու օտարակէ ։

Ճէրիտէի—Հավատիս կը գրէ, թէ Օսմ. ծովակալաց վրայ հինգ թոնիլաթոյէն աւելի եղող առեւտրական եւ այլ նաւերէն մաս մը տուրք առնելով՝ թոնիլաթոյին քանակութիւնն յայտնող վկայական մը պիտի տրուի նաւատէրոց, եւ այս նաւերն երբ օտար նաւահանգիստներ երթան, պէտք եղած տուրքը պիտի վճարեն եղեր․ եւ թէ մեծ տէրութիւնք ընդուներ են այս որոշումն, եւ քանի մ'օր յառաջ ծովային պաշտօնատան մէջ տեղեկագիրն պատրաստուելով՝ կայսերական պալատը ղրկուեր է ի վաւերացումն ։ Ճէրիտէի այս լուրն ստուգելի է ։

Թայմզ այսօր Անգլիոյ նախարարական տագնապին վրայ գրելու առթիւ կըսէ ․ «Անգլիոյ ներկայ նախարարութիւնն ի բնականէ հետէ մեզի դէմ էր, բայց այս անգամ Պ. Կլատսդօնի ընթացքը մեր շահուց համաձայն է ․ յոյժ զարմանալի կերեւի մեզ՝ Պ. Կլատսդօնի հակառակող նախարարաց գաղափարն ․ մինչդեռ Պ. Կլատսդըն Եգիպտոսի համար ապահովութիւն հրատարակած է առաջի աշխարհի, նորա պաշտօնակիցք չեն ուզեր հետեւիլ նմա՝ այդ ապահովութեանց գործադրութեան ժամանակ ․ խիստ անմտալի է այս ․ առայժմ նախարարութեան մէջ երկու գաղափարակից ունի Պ. Կլատսդըն, նոքա ալ կուզեն որ անգլիական զօրքը Եգիպտոսէն աստիճանաբար բայց բոլորովին ելնէ ։ Եւ ամենազարմանալի է, որ Թայմզի պէս լրագիր մը 15–20 օրէ հետէ Պ. Կլատսդընի քաղաքականութեան հակառակ անպատշաճ եւ անարդար քաղաքականութեան մը ջատագով կկանգնի ։

Ի Տարսոնէ արգիլեալ բամպակի չոգենաւուն մէջ գտնուեր է չորս սնտուկ ուժանակ եւ քանի մը հարիւր սնտուկ վառօդ ։

Վեհ. Սուլթանն այս չորեքշաբթի հանդիսաւոր կերպով ընդունեց Ամերիկայի դեսպան Ուալլաս զօրավարը ։ Ն. Վեհափառութիւնը փափաք յայտնեց անձամբ ճանչնալու Ամերիկայի Պէրտան զօրավարն եւ հրաւիրեց դեսպանն որ այս ուրբաթ Սէլամլըգի արարողութենէն յետոյ իրեն ներկայացնէ զնա ։

Պատերազմական նախարար Օսման փաշա Կ. Պոլսոյ զինուորական վարժարանէն տասն աշակերտ ընտրեց, որք սոյն նախարարութեան ծախիւք Հռոմ պիտի ղըրկուին, [illegible] գծագրութեան ճիւղը կատարելագործելու համար ։

Ռուսիոյ դեսպանատունը նախընթաց օրը ծանուցագիր մը տուաւ Արտաքին գործոց նախարարութեան, վերջին Թուրքօ—Ռուս պատերազմին պատճառաւ Ռուս հպատակաց կրած վնասուց հատուցման համար ։ Այս վնասուց գումարն է 250,000 ոսկի ։ Ծանուցագրին յիշեցնելով հանդերձ թէ կայսերական հրատէ մը այս գումարին վճարումն հրամայած է, կը խնդրէ որ ծանուցուի Ելմտական նախարարութեան՝ ի նկատ առնուլ այս մասին ներկայացեալ պահանջներն, որպէս զի նոյն նախարարութիւնն որոշէ թէ ո՛ր թուականին պիտի կրնայ վճարել եւ ի՛նչ աղբիւրներէ առնլով ։

Հակառակ Թուրքեի հերքման, [illegible] բացարձակապէս կը հաստատէ Կրետացի [illegible] Հասան պէյի մայրաքաղաքս եկած լինելը, զոր ծանուցած եմք ։ Հասան պէյ անցեալ ուրբաթ Աւստրիական թղթատար շոգենաւով Կ. Պոլիս եկած էր, եւ երկուշաբթի մեկներ է ուրիշ ընկերութեան մը շոգենաւով ։ [illegible] պատէ տեսակցեր է Տէրվիշ պէյի եւ Կրետացի ուրիշ երեւելեաց հետ, բայց քաղաքական գործեր հարկադրեր են զինք Կրետէ վերադառնալ ։ Կերեւի թէ Հասան պէյ անծանօթ մնալ կ'ուզէ աստ, եւ այդ պատճառաւ Թուրքէ հերքած է Կրետացի պատգամաւորին գալստեան լուրը ։

Օսմանեան եւ Աւստրիական երկաթուղեաց միացման գծին Պ. Տը Հիրշի կողմէ շինուելու մասին հանրօգուտ շինութեանց նախարար Հասան Ֆէհմի փաշա տեղեկագիր մը պատրաստած լինելով, նախարարաց խորհուրդն իւր կիրակի աւուր նստին մէջ զբաղեցաւ անով, նոյնպէս եւ յաջորդ երեք օրերն, եւ չորեքշաբթի խորհրդակցութիւնք աւարտեցան ։ Նախարարին տեղեկագիրն ամբողջովին ընդունուած լինելով, ի մօտոյ Վեհ. Սուլթանին վաւերացման պիտի մատուցուի ։ Տեղեկագիրը միայն կը խօսի միացման գծին շինութեան վրայ, եւ Պ. Տը Հիրշի հին պահանջներու խնդիրն յետաձգուած է ցնոր տնօրինութիւն ։

Թէեւ Թուրք լրագիրք բան մը չեն ծանուցաներ այս մասին, Նէօտրալէն կը գրեն Վիէննա թէ Օսմանեան կառավարութիւնն ի մօտոյ զօրք պիտի ղրկէ Շալլա եւ Շօշի անուն ցեղերու հողին վրայ, պատժելու այն դաշնականներ որք փետր. ամսոյ մէջ սպաննութիւններ ըրած էին Փիրիի հովտին մէջ, եւ ապա լեռներն ապաստանած ։ Մտէրս Միրդիտայի պետերուն հետ ալ բանակցութիւնք տեղի պիտի ունենան եղեր՝ երկրին հանդարտացման եւ նոր Գայմագամի մը անուանման նպատակաւ ։

Պաշտօնական վիճակագրութեան մը նայելով, գաւառաց մէջ 1,500 հազարամեղրոյ երկայնութեամբ կամուրջ եւ խըճուղի (շօսէ) շինուած է այս մարտի սկիզբը լրացած ելմտական տարւոյ միջոցին ։ Այս շինութեանց մանրամասն ցուցակը կը պատրաստուի, լրագրաց հաղորդելու համար ։

Մեծ դժգոհութիւն կը պատճառէ ոստիկանութեան նախարար Քեամիլ պէյի որոշումն, որ ձեռնարկած է մուրացկանութիւնը ջնջել մայրաքաղաքիս փողոցներէն ։ Շատ մը գաղթականք, որք մուրացկանութեամբ կը սպրդէին, գաւառները ղըրկուեցան, ուր կառավարութիւնն անոնց միջոց պիտի ընծայէ երկրագործութեամբ պարապելու ։ Նախարարն մեծ շէնք մը յատկացուցած է հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատան ետեւի կողմը, ուր պիտի կրնան ապաստիլ երկու սեռէ այն մանկահասակ մուրացիկներ որք փողոցները դառնալին : Ուրիշ գործառնելի մը պիտի պատրաստուի ի Հասգիւղի, երբեմն կանանց հիւանդանոց եղած շէնքին մէջ :

Ռուսիոյ Հայրենասիրական անուն նաւային ընկերութեան Ս. Պետերսբուրգ անուն շոգենաւն, որ Օտեսայէն կուգար, Վլատիվոստոք երթալու համար, Պոլսոյ նաւահանգիստէն հասաւ նախընթաց օրն: Ս. Պետերսբուրգ գեղեցիկ շոգենաւ մ'է, որ 715 զօրականներ կը տանի ի Վլատիվոստոք. Նաւաստեաց թիւն է 103 :

Կրետէէն եկած լուր նայելով, կուսակալ Ֆօթիատէս փաշայի դուստրն, իւր ուշիմութեամբ ու բարեսրտութեամբ թէ' քրիստոնեայ և թէ' իսլամ բոլոր կղզեցւոց սիրելի եղած ըլլալով, կղզիէն Կ. Պոլիս գալու համար մեկնած պահուն համակրութեան մեծ ցոյց մ'եղեր է : Ճամբայ ելնելէն առաջ, ընդհանուր դատախազը ճառ մը տուեր է օրիորդին, ապա Կրետացւոց պատգամաւորութիւն մը ներկայանալով, Քաղաքապետական պաշտօնատունն հրաւիրեր է զնա : Օրիորդն հոն գնացեր է՝ իւր թեւը տալով անդր հիւպատոսին : Քաղաքապետական պաշտօնատունը ներկայ էին հիւպատոսք և կառավարական բարձրաստիճան պաշտօնատարք : Օրիորդ Ֆօթիատէս բանախօսութիւն մ'ընելով, Վեհ. Սուլթանին յաւաջդիմանէր ողջոյն գովեստ կարդացեր է, և իւր հօր անցեալ պաշտօնավարութեան վրայ խօսեր է: Ներկայք ծափահարեր են : Երբ նաւը նստելու համար նաւահանգիստը գնացեր է, հրամանատար Խաչէմ փաշայի հրամանով երկու կարգ զինուորք, բարեւ բռնած, զինուորական պատիւներ ըրեր են օրիորդին, որ Շիրա հասնելուն, Կրետացւոց կողմէ հեռագրեր տուեր է, որք ցաւ կը յայտնեն իւր մեկնելուն համար : Իւր հայրը կուսակալութեան պաշտօնին մէջ վերահաստատուած ըլլալով, Օր. Ֆօթիատէս, 15 օր Կ. Պոլիս մնալէ յետոյ, պիտի վերադառնայ Կրետէ, ուր այնչափ համակրողներ ունի :

Կ'ըսուի թէ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին մէջ կառուցեալ Օսմանեան ընդհանուր Մատենադարանին հանդիսաւոր բացումը մինչեւ երկու ամիս տեղի պիտի ունենայ : Շինութիւնք փութով յառաջ կը տարուին :

Պաժաւլիա բնակող քանի մը Արաբ եւ բեւելիք հանդնակութիւն մը բանալով ի նպաստ Չէջմէի արկածելոց, արդիւնքն, 515 ֆիորին, Կ. Պոլիս յղած են :

Բօմպէյէն կը հեռագրեն թէ ամսոյս 10ին խլամ մը ուզելով սպաննել տեղւոյն Օսմանեան հիւպատոսն, որ Թուրք է՝ Իգզէթ էֆէնտի անուն, յարձակեր է անոր վրայ, և թէպէտ բարեբախտաբար չէ յաջողեր, հիւպատոսը վիրաւորուեր է : Զարագործը ձերբակալուեր է :

Անցեալ կիրակի գիշեր Բերա Ֆէրիտէ փողոցին մէջ հրկիզեալ տան վարձականն սպառնացած է տան տիրոջը, թէ ըսեր բեր հրձիգ պիտի մատնէ ոստիկանութեան, եթէ իւր պարտած կարասեաց փոխարէնը չը հատուցանէ : Տանտէրը 10 ոսկի տալ առաջարկած է, իսկ վարձակալն 25 ոսկի կը պահանջէ : Տունը 2000 ոսկւոյ ապահովագրուած էր : Ոստիկանութեան նախարար Քեամիլ պէյ լսելով զայս, կը հրամայէ քննել թէ արդարեւ եղեռնական պարագայ մը կա՞յ այս գործին մէջ, թէ պարզապէս խարէութիւն մ'է :

Թրիէստի թղթաբեր շոգենաւն երէկ երեկոյ ժամը եւրոպական 2 1/4, և Մարսիլիոյ թղթաբեր շոգենաւն այս առաւօտ ժամը 2ին անցան Տարտանէլէն :

Մալաթիացի Պօտոս անուն անձն, որոյ դէմ ամբաստանութիւն կար թէ Ալէքօյ անուն որմնադիր գործաւորն սպաննած է, ի բացակայութեան դատուելով, 15 տարի շղթայակապ աշխատութեան, իւր քաղաքային իրաւունքները կորուսանելու, իւր [illegible] դրամ և 400 գրուշ դատական ծախք վճարելու դատապարտուեցաւ :

Վաղը Գերմանիոյ կայսեր ծննդեան տարեդարձը ըլլալուն պատճառաւ, Բերայի դեսպանատան մատրան մէջ եկեղեցական արարողութիւնք պիտի կատարուին :

Մայրաքաղաքիս Գերմանական դեսպանին խորհրդականն՝ երէկ Պոլիս եկաւ :

Անգլիական դեսպանն՝ Մեծ Եպարքոսին, և Ռուսական ու Հոլանտական դեսպանք՝ արտաքին գործոց նախարարին հետ տեսնուեցան երէկ, Բ. Դուռն երթալով :

Խայրէտտին փաշայի կոլակիցն, որ ժամանակէ մը հետէ հիւանդ էր, երէկ մեռնելով՝ արժանավայել շքով կատարուեցաւ յուղարկաւորութեան հանդէսն :

Զմիւռնիոյ մէջ, Նէէլո— (Նոր Օր) անունով թուրքերէն հանդէս մը հրատարակել սկսեր են :

Դեսպանատանց առաջին թարգմանք երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Տաւոեան էֆէնտիի հետ տեսնուեցան :

Այսուհետեւ կամուրջներն գիշերուան ժամը 6ին պիտի բացուին, և անցուդարձ չպիտի լինի :

Սուրիոյ կուսակալ Ահմէտ Համտի փաշա՝ որ ժամանակէ մը հետէ Պէյրութ կը գտնուէր, դարձեր է նահանգին մայրաքաղաքը :

Երէկուան Մայրս և Քննադատք Նորա վերնագրով յօդուածին մէջ (բանականապէս) պէտք է կարդալ «բնականապէս» (անարժանութեան մը հանդիպած անտարբերութիւնը կը չափուի) պէտք է կարդալ «անարժանութիւն մը՝ հանդիպած անտարբերութեամբը կը չափուի» (փուրծ) պէտք է կարդալ «թուրծ» :

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Երէկ դարձեալ Յունաց Պատրիարքարանին երկու Վարչական մարմիններն արտասովոր նիստ մ'ըրին, յորում կարդացուեցաւ Նորին սրբազնութեան կողմանէ առ Նախագահն յղեալ նամակն, որով կը փութար յայտնել ազգին երեսփոխանաց, թէ մինչեւ առաջիկայ շաբաթ օր, Կայսերական կառավարութիւնն ըղձացեալ վերջ մը պիտի տայ առանձնաշնորհմանց խնդրոյն, և ծանուցանելով միանգամայն թէ՝ սոյն խնդրոյն նկատմամբ խմբագրեալ պատասխանները շաբաթ օրէն առաջ տրուիլը մեծ վնաս պիտի պատճառէր գործոյն :

Երկու Վարչական մարմինները Պատրիարքին այս յայտարարութիւններն լսելով՝ թէեւ մինչեւ շաբաթ օր պատասխանագրոյն չյարուցելու խնդիրն ընդունեցին, բայց նոր առենագրութեամբ մը վերստին որոշեցին իրենց հաստատ վճիռը թէ «անկարելի է ընդունիլ Բ. Դրան կողմանէ տրուելիք ո՛ և է որոշում, եթէ ազգային եկեղեցական առանձնաշնորհմանց ամենափոքրիկ վնասն անգամ նշմարուի այդ որոշման մէջ» :

Ազգային երեսփոխանները, կ'ըսէ Նէօլոկոս, շատ լաւ գիտցած են սոյն խնդրոյն մէջ ունեցած ամենածանրակշիռ դիրքերնին, վասն զի որչափ որ իրենց մեծ պատիւ կ'ընծայէ ազգային այսպիսի կենսական խնդրոյ մը պաշտպան կանգնիլն, այնչափ ևս ամենամեծ պատասխանատուութեան ներքեւ կենթարկէ զիրենք՝ յայտ մասին ամենափոքրիկ վրիպում մը. վասն զի առանձնաշնորհմանց խնդիրը միայն մեր ազգին և եկեղեցւոյն չպատկանիր, այլ բոլոր Օսմանեան տէրութեան հպատակ Քրիստոնեայ ժողովրդոց և ոչ-իսլամ միւս հպատակաց, որոնք իրաւամբ իրենց ազգային-կրօնական շահերը մեր ազգային-եկեղեցական շահուց մէջ կորսնեն. կը կրկնենք ըսելով թէ՝ մեր ազգին երեսփոխանաց այս դիրքն ո՛րչափ որ զիրենք կը պատուէ, այնքան ևս անարդարանալի պատասխանատուութեան ներքեւ կ'ենթարկէ զանոնք՝ ամենուն ակնկալութեան ո՛ր և է հակառակ պարագայ մը.... : Մեծ զարմանք կը պատճառէ մեզ՝ Նորին Սրբազնութեան այս մասին ևս հետևած ընթացքն, և կը մաղթենք ի սրտէ՝ որ գործերը սոսեն մեր նախագուշակութիւնքը : Կարող չենք ըմբռնել թէ ինչպիսի վնաս պիտի պատճառէր խնդրոյն՝ պատասխանագրոյն շաբաթ օրէն առաջ տրուիլը Բ. Դրան, մինչդեռ ընդհակառակն, անոր ընթերցումն առաւել ևս պիտի լուսաբանէր զայն և պերճաբար պիտի փաստաբանէր Կայսերական կառավարութեան առջև բոլոր ոչ-իսլամ հպատակաց ըստ ամենայնի արդարեւ նուիրական իրաւունքներն, որք Կայսերական Պէրաթներով եւ Եւրոպական դաշնագրութիւններով վաւերացեալ և անձեռնմխելի ճանչցուած են :

«Մենք կը կարծենք և համոզուած ենք, որ եթէ մինչեւ առաջիկայ շաբաթ օր, ըստ յայտարարութեան Յովակիմ Գ. Պատրիարքին, սոյն կենսական խնդրոյն վրայ Բ. Դրան կողմանէ որոշում մը տրուի, տրուելիք որոշման մեծապէս պիտի վնասէ պատասխանագրոյն ժամանակին չտրուիլը. վասն զի խնդրոյ մը վրայ միակողմանի որոշում տալը՝ բնականաբար իւր իրաւանց փաստաբան չունեցող միւս կողմին միշտ վնասակար է. տեսնե՛նք :»

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Այսօրուան

ԱԺԱՆՍ ՌԻՒԹԷՐ

Լոնտրա, 20 մարտ

Այս առաւօտեան լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Պ. Կլատսթոնի հիւանդութեան գրոյցներն չափազանցեալ են, թէ այժմ աւելի աղէկ է, և քանի մ'օր գիւղ երթալէ յետոյ, պիտի վերադառնայ Լոնտոն :

Պէրլին, 20 մարտ

Ռուս դեսպան Օրլոֆ իշխանն աստ հասաւ :

Լրագիրք յօդուածներ հրատարակելով այսօր, դարձեալ կարծիք կը յայտնեն թէ Օրլոֆ իշխանին Պէրլինի դեսպան անուանուիլը Ռուսիոյ և Գերմանիոյ բարեկամանալու նշան մ'է :

Լրագիրք կը հաստատեն թէ Գերմանիոյ և Աւստրիոյ յարաբերութիւնք նոյնը մնացած են, հակառակ Գերմանիոյ և Ռուսիոյ մերձեցման : Նոյնպէս կէս պաշտօնական կերպիւ կը հերքուի թէ իշխանը մտադրութիւն ունենայ Եւրոպիոյ խաղաղութիւնը վրդովելու :

Սթօքոլմ, 20 մարտ

Շուէտի գահաժառանգ Ոսկար իշխանն, Վէրմէլանտի դուքս, Նորվէկիոյ փոխարքայ անուանեցաւ : Հանրային կարծիքը յոյժ նպաստաւոր է այս անուանման :

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Լոնտրա, 20 մարտ

Անգլիոյ պանքային շաբաթական հաշուեկշիռն հետեւեալ տարբերութիւնք ցոյց կուտայ, նախորդ շաբաթուան հաշուեկշռոյն հետ բաղդատմամբ :

Պատրաստ մետաղադրամ — յաւելումն անգլ. ոսկի 1,619000

Պահքնօթք ի պահեստի — յաւելումն անգլ. ոսկի 1,832,000

Փոխանակագիրք և այլ թղթեր—նուազումն անգլ. ոսկի 533,000

Պահեստի դրամոց համեմատութիւնն յանձնառութեանց հետ 47 1/16 % :

Հռոմ, 20 մարտ

Նախարարութիւնն հրաժարական տուաւ, բայց պիտի շարունակէ ընթացիկ գործերը վարել, մինչեւ որ թագաւորը անօրինութիւն մ'ընէ :

Հռոմ, 20 մարտ

Կը հաւաստեն թէ Պ. Տէբրէդիս նոր նախարարութիւն մը կազմելու պաշտօն պիտի ստանայ :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Գալաթիա, 9 մարտ.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ.....ղ.հ.	9	20
Պորսային գոցուելէն վերջը «	9	19 1/2
Երէկ Քերայի մէջ	—	
Առաւօտուն բացուեցաւ «	9	19
Բարձրագոյն գին «	9	19
Նուազագոյն «	9	19
Կէս օրին «	9	19
Փոխառութիւն 1863.....ֆր.	56	
» 1865..... «	53	
» 1869..... «	47	50
» 1873..... «	42	
Պօն տիւ Թրէզօր......Անգլ. լիրա	16	75
Ռումիլի երկաթուղի.....ֆր.	42	25
Օպլիկասիյօն տը Բրիօրիթէ »	375	

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Ասօսիէթէ ժէնէրալ....Անգ. ոսկի	4	5
Քրէտի ժէնէրալ..... Օսմ. լիրա	7	10
Պանք տը Քօնս........ « «	6	50
Սօս. Շանժ է փոլ.... « «	3	55
Թրամուէյ........ « «	2	95
Ինի փիէ. Եգիպտական	—	—
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	74	17 1/2
Գիշերը գործ չեղաւ	—	
Այս առտու բացուեցաւ..	74	20
Կէս օրին նոյն գին	74	20

Ընթացք դրամոց

Օսմ. ոսկի........ ղր.	100	—
20 ֆրանքնոց........ «	87	26
Անգղ. ոսկի........ «	110	4
Ֆրիմից........ «	51	1/4
Բօլ էմբերիալ........ «	90	5
Ռուսիոյ թղթադրամ........ »	9	10
Թալէր........ «	19	15
Ֆիօրին........ «	9	05
Մէճ. արծ. (տարբ.)........ «	108	11
Հինգնոց........ «	102	3/4
Մէճիտիէ........ «	100	1/2
Պղինձ........ «	760	—
Թղթադրամ........ «	1400	—
Վեցնոց........ «	102	35

(ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լօնտրա 20 Մարտ ժամ 3 վ 15 երեկոյ

Անգ. Քօնսօլիտէ գոցուեցաւ....	102 1/16
Օսմ. « բացուեցաւ....	8 9/16
« « գոցուեցաւ....	8 1/2
Օսմ. փոխառութիւն 1865......	10 5/8
« « 1869......	9 1/2
« « 1871......	68 3/4
« « 1872......	16 1/2
« « 1873......	8 5/8
Փոխառ. 1877........	80
Պանք Օթօման........	15 5/8
Ռուսական փոխառ. 73........	91
Եգիպտ. միացեալ (ինիֆիէ)	67 5/8
« առանձն. (բրիվիլէժիէ)	92 1/4
Տայրա Սանիէ........	67 1/8
Տօմանիալ (փոխառ. Րօչիլտ)........	89 1/4
Հունգ. պարտաթուղթ 1877........	102
Փոխանակ. Բարիզի վրայ........	— —

Վիէննա 20 Մարտ ժ 4 երեկոյ

Փոխանակ. Լօնտրայի վրայ........	121 60
Օսմ. Երկաթուղի........	19 80

Բարիզ 20 Մարտ ժ. 3 վ. 45 երեկոյ

Ֆր. Ռանթ 4 1/2 % . . . . բաց	106 50
« « 3 % բաց	75 50
Օսմ. Քօնս. բացուեցաւ........	8 57 1/2
« « գոցուեցաւ.քրն. կտ.	8 60
Օսմ. փոխառութիւն 1865........	— —
« « 1865........	54 —
« « 1869........	47 —
« « 1873........	42 —
Օսմ. Երկաթուղի........	41
Պանք Օթօման........	645
Քրէտի Լիօնէ........	550
« Ֆօնսիէ........	1243 75
Բաժնետոմս Լիօնի........	1235
Սուէզի ջրանցք........	2002 50
Ռուսական 5% 1877ի........	96 1/2
Իտալական Ռանթ........	93 25
Արեւ. Ռուս. (Ռիւս Օրիան.)........	—
Եգիպտական միաց. գոց........	340
Սպանիական (արտաքին)........	61 1/8
Հունգարական (ոսկի)........	—
6 % Հելլենական........	426 25
Չէք Լօնտրայի վրայ........	25 26

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՔ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐՔ

Բ.

Հանրական Հաշտագիր Վէսդֆալիոյ. — Սուրբ Վէհմ, կամ Վէհմեան դատարանք. — Երեսնամեայ պատերազմ. — ԴԱՇՆԱԳԻՐՔ Վէսդֆալիոյ.— Պիրէնեան և զանազան դաշնագիրք մինչեւ Էքս—լա—Շաբէլի Դաշնագիրը :

Այն նշանաւոր դաշնագիրը որ ոչ միայն երեսնամեայ պատերազմին վախճան տուաւ, և Գերմանիոյ խաղաղութիւն շնորհեց, այլ մինչեւ արդի ժամանակներս յիշուած և ամեն օր քաղաքագիտաց բերնին, աշխարհավարական գրութեանց՝ և լրագրաց էջերուն մէջ յորջորջուած «Եւրոպական հաւասարակշռութեան» գրութիւնք հաստատեց, պէտք չէ բնաւ շփոթել Վէսդֆալիոյ Հանրական Հաշտագրին հետ ([illegible]) որ 1371 թուականին կնքուած է : Այս հաշտագրին Կարոլոս Դ. կայսեր կողմանէ Գերմանիոյ զանազան պետութեանց հետ համաձայնութեամբ յօրինուած օրինական պարզ ծրագիր մ'էր, խաղաղութիւնն թէ իրենց և թէ իւրաքանչիւր պետութեան մէջ պահպանելու նպատակաւ հաստատուած, որ Վէհմեան ատեաններու իրաւասութիւնն և նոյն ատեաններու հաստատութեան պէտքն պաշտօնապէս կը վաւերացնէր :

Թէպէտ և յօդուածիս շրջանակն խիստ անձուկ է, սակայն աւելորդ չեմք համարիր այս Վէհմեան ատեաններուն վրայ համառօտ տեսութիւն մը ընել, որ մեծապէս պիտի նպաստէ Վէսդֆալիոյ դաշնագրին կարեւորութիւնք երեւան հանելու :

Վէհմեան Ատեաններն գաղտնի դատարաններ էին, որք մերթ Սուրբ Վէհմ ևս կը կոչուէին, հին գերմաներէն ֆէհմ բառէն ծագում առած, որ [illegible] կը նշանակէ: Ասոնց պաշտօնն էր հասարակաց խաղաղութիւնը և կրօնքը պահպանել, հետեւապէս մեն կամ զմեւան կարենալ վրդովել ամենայն ոճրոց դատաստանն իրենց ձեռնհասութեան կը պատկանէր :

Այս դատարանաց կամ Ուխտին անդամներն, երեք աստիճանի բաժնուած էին. առաջինք [illegible], երկրորդք՝ [illegible], և երրորդք՝ [illegible] կը կոչուէին : Առաջինները կը դատէին, երկրորդք կը գործադրէին, և երրորդք բոլոր գաւառներուն մէջ շրջագայելով, ամենայն ինչ կը դիտէին և իրենց քննութեան արդիւնքն ուխտին կը տեղեկագրէին, այսինքն յանցաւորներն կը մատնէին :

Խոր գաղտնիքներով շրջապատեալ էին Վէհմեան Դատարանք, խիստ դժուար էր Ուխտին մէջ մտնել և մանաւանդ նոցա գաղտնեաց թափանցել: Նշաններ ունէին զիրար ճանչնալու համար, ինչպէս նաեւ անցախօսքեր որոց գլխաւորներն էին, կրեան, [illegible], որք կը համապատասխանեն Հայերէն [illegible] բառերու : Սոյն օրինակ բառերով իրենց անցախօսքերն յաճախակի կը փոփոխէին, որպէս զի մէկը չի կարենար խարդաւանօք ընկերութեան մէջ մտնել և իրենց հանդէսներուն ներկայ գտնուիլ:

Այս Ուխտը կամ ընկերութիւնք, անլուր զօրութիւն մը ունէր և առհասարակ ամենուն վրայ ահաւոր ազդեցութիւն մը ըրած էր : Մեծ ու պզտիկ ամենքն ալ կը դողային իսկ որ կարող էր իւր թշնամիներն որքան բարձրաստիճան անձինք ալ ըլլային, հարուածել, ոչ ոք կրնար ազատել իրենց վրէժխնդրութենէն : Բազմաթիւ գրութիւնք կը հաւաստեն թէ, դատաւորք, նախարարք, իշխանք և մինչեւ իսկ թագաւորներն կը փափաքէին անդամակցիլ, որպէս զի զերծ մնան նոցա վրէժխնդրութենէն : Ամեն անդամակից պարտական էր անմիջապէս գործադրել դատարանին վճիռն, երբ իրեն կը հրամայուէր ; մինչեւ իսկ եթէ դատապարտեալն, իւր եղբայրն, ծնողքն կամ զաւակն ըլլար, ապա թէ ոչ ինք կը դատապարտուէր : Անծանօթ ձեռք մը կը սպաննէր դատապարտեալն, որու մարմինը ծառէ մը կը կախէին վրան դանակ մը մխուած՝ որ Ս. Վէհմի վրէժխնդրութեան նշանն էր :

Այս Ուխտին հաստատութեան սկզբնաւորութեան թուականը մինչեւ Կարոլոս Մեծի ժամանակ կը հասցընեն, սակայն 12րդ դարուն վերջերը կարեւորութիւն ստացած է, երբ Վէսդֆալիոյ դուքսը Քօլօնի արքեպիսկոպոսին իշխանութեան տակ կիյնայ 1182 թուականին :

Աստ Վէսդֆալիոյ [illegible] մեծ արդիւնքն, որ է խաղաղութեան պահպանման նպատակաւ այնպիսի սարսափելի դատարաններու կազմութիւնն վաւերացնել և գրեթէ համայն Գերմանիոյ մէջ, անոնց իրաւասութիւնը տարածել, որոց չնչին մեծամեծ զեղծմանց տեղի տալն, դժուարին չէր կանխատեսել: Այնպէս որ 15րդ դարուն մէջ Սիկիսմոնս, Ալպերտ, և Փրեդերիկոս Գ. կայսերք կ'աշխատին զիրենք նուաճել, և վերջապէս 16րդ դարուն մէջ բոլորովին կ'անհետանան, Կարոլոս Ե., [illegible] կոչուած հրովարտակին զօրութեամբ, որով դատաւորական օրէնսդրութիւնք կը բարենորոգէր 1542 թուականին :

Դառնանք այժմ Վէսդֆալիոյ Դաշնագրոյ, որ ինչպէս նախընթաց յօդուածին մէջ տեսանք, երկու դաշնագիրք են, առաջ. մին 1688 օգոստ. 6 թուականաւ յՕզնապրուկ, և միւսն [illegible] 8 ին ի Միւնսդէր կնքուած, և նոյն տարւոյ հոկտ. 24 ին ի միասին հրատարակուած : Առ. ը Գերմանիոյ և Շուէտի մէջ, իսկ երկրորդը Ֆէրտինան Բ. կայսեր և Գաղղիոյ մէջ, որով վախճան տուաւ 30 ամեայ պատերազմին :

Նախ՝ տեսնենք թէ ի՛նչ էր և ուստի ծագումն առած այս պատերազմը :

Երեսնամեայ կը կոչուի այն պատերազմը որ ճշդիւ 30 տարի տեւած, և Եւրոպիոյ խաղաղութիւնը վրդոված է : Մէկ կողմանէ Գերմանիոյ Բողոքական տէրութիւնք, միւս կողմանէ Կայսրն Կաթոլիկ տէրութեանց հետ միանալով մարտնչած են 1618 էն մինչ ի 1648 թուականը, և վերջացած է Բողոքականաց խղճի ազատութիւնն ապահովելով :

Այս պատերազմին գլխաւոր պատճառն, Պօհեմիոյ ազատութիւններն հաստատող հրովարտակաց Ֆէրտինան Բ. կայսեր կողմանէ յետս կոչումն եղած է, որ չորս գլխաւոր շրջանի կը բաժնուի :

Ա. Պաղատինեան շրջան. — 1619 էն մինչեւ 1623 թուականը տեւած պատերազմն է, որ Ֆէրտինան Բ. ի և Պօհեմիոյ մէջ նորա ոստին եղող Փրեդերիկոս Ե. Պաղատինեան Ընտրող Կալվինական իշխանին մէջ եղած է որ Պօհեմիոյ Թագաւոր հրատարակուած էր : Գերմանիոյ Կայսերական թագն ժառանգական չըլլալով, նորա ընտրութեանը մասնակցելու իրաւունք ունեցող իշխանք, ուրիշ տիտղոսներնէն մերկանալով պարզապէս Ընտրող կը կոչուէին : Բրակայի մօտ Ճերմակ-Լեառն ըսուած տեղն բողոքականաց կրած պարտութիւնն Փրեդերիկոսի յոյսերն բնաջինջ ըրաւ :

Բ. Դանեան շրջան : —1625 էն մինչեւ 1629, Քրիստիան Դ. Դանիոյ թագաւորն կը միջամտէ Գերմանիոյ գործոց, իսկ կայսերական զօրավարաց յաղթանակներն կը պարտաւորեն զինքը, նուաստացուցիչ հաշտութիւն մը կնքել ի Լիւպէք :

Գ. Շուէտեան շրջան. —1630 էն մինչեւ 1635 որ ի սկզբան Կիւստավ-Ադոլֆ Շուէտի թագաւորին արագընթաց յաղթանակներովն նշանաւոր կ'ըլլայ : Այս իշխանն 1631 ին ի Լայպցիգ յետոյ Լիւցօ գետին վրայ, և 1632 ին ի Լիւցէնա կայսերականաց յաղթելէ ետքը, վերջին պատերազմին մէջ կսպաննուի : Իւր մահուանէն ետքը բողոքականք կը յաղթուին ի Նորտլինկ և կը պարտաւորին Բրակայի դաշնագիրը ընդունիլ 1634 ին :

Դ.—Գաղղիական շրջան, 1635-48 միջամտութիւն Գաղղիոյ. Ռիշլիէօ Կարդինալին վարչութեան միջոցին Գաղղիա բողոքականաց օգնեց, Աւստրիական տունը նուաստացնելու համար, և Քօնտէ ու Թիւրէն մեծահամբաւ զօրապետաց յաղթանակներուն վրայ Ֆէրտինանտոս Գ. Կայսրը պարտաւորեցաւ Վէստֆալիոյ դաշնագիրը կնքել 1648ին, որ վախճան տալով երեսնամեայ պատերազմին, Եւրոպիոյ քաղաքական ու կրօնական վիճակին նոր կազմութիւնը տուաւ :

Երկու յաղթական տէրութիւնք (Գաղղիա և Շուէտ) իրենց առած երկիրներն փոխադարձաբար իրարու ապահովելէ ի զատ կ'ապահովէին նաեւ իրենց դաշնակից միւս տէրութեանց, զանազան ազատութիւններն կայսրութեան մէջ :

Այս Դաշնագիրը երեք գլխաւոր տրամադրութեամբ կը ներկայանայ. Երկրական, Կրօնական և Սահմանադրական :

Երկրական գլխաւոր բաժանմունք բաց ի Հոլանտայի անկախութեան հրատարակութենէն, և ուրիշ Գերմանական տէրութեանց կազմութենէն, Ալզասի դաւառն Գաղղիոյ կը թողու : Շուէտ կայսերական մեծ ժողովներուն մասնակցութիւնը կը ստանայ, իւր Գերմանական երկիրներուն համար : Կը հաստատէ դաշնակցութեան յաղթանակը բռնապետական միութեան դէմ, որով Աւստրիական տունն կուզէր միշտ Գերմանիոյ վրայ ճնշումն բանեցնել:

Կրօնական մասին, 1. Աւկսպուրկի և Բասոյի դաշնագրոք լուտերականաց տրուած ազատութեանց Կալվինականաց ալ մասնակցութիւնն. 2. Դադարումն եկեղեցական իշխանութեան, կաթոլիք և բողոքական տէրութեանց իրարու հետ ունեցած յարաբերութեանց մէջ. 3. Կայսերական Ատեանաժողովին 50 անդամոց 24ը բողոքական ըլլալն. և Օլիք կոչուած բարձրագոյն ժողովին մէջ որոց Կայսրը կը նախագահէր միշտ 6 բողոքական գտնուիլը :

Սահմանադրական տրամադրութիւնք. 1 Կայսրութեան պատկանող իւրաքանչիւր տէրութիւն, իւր երկրին մէջ տեղական գերիշխանութիւն ունենալն : 2. Տեղական գերիշխանութեանց տարածումն թէ եկեղեցական և թէ քաղաքական խնդրոց վրայ. 3. Կայսրութեան մէջ գրանուող ամեն կառավարութեան, մեծ կամ փոքր Ատեանաժողովին մէջ խօսք և քուէ ունենալն. 4. Որ և իցէ օրէնք կամ բացատրութիւն օրինաց, պատերազմի հրատարակութիւնք յանուն Կայսրութեան, որ և իցէ հաշտագիրք կամ դաշնադրութիւնք, որ և իցէ հարկ, բերդաշինութիւնք ևն. չէին կրնար ի գործ դրուիլ առանց հաւանութեան բոլոր դաշնակից տէրութեանց ի ժողովի գումարեալ. 5. Կայսերական քաղաքաց ունեցած արտօնութեանց միւսներն ալ մասնակցութեան իրաւունքը :

Վէսդֆալիոյ դաշնագիրը Գերմանիոյ կազմակերպութեան հիմն եղած է, և մինչեւ Գաղղիոյ յեղափոխութեան ժամանակը Գերմանիոյ նկատմամբ կնքուած բոլոր դաշնագրոց իբրեւ հիմնական օրէնք ծառայած է :

Այսու ամենայնիւ Վէսդֆալիոյ դաշնագիրը չի կրցաւ վախճան տալ Սպանիոյ և Գաղղիոյ մէջ եղած պատերազմական վիճակին : Այս պատերազմն շարունակեց մինչեւ 1659, Պիրէնեանց դաշնագրին ստորագրուիլը, որով Գաղղիոյ առաւելակշռութիւնք հաստատուեցաւ :

Սոյն դաշնագրով Լուդովիկոս ԺԴ. Սպանիոյ գահաժառանգ Մարի Թէրէզ իշխանուհւոյն հետ ամուսնացաւ, և Գաղղիա առաւ գրեթէ բոլոր Արդուայի [illegible] ի զատ Հէնոյի, Ֆլանտրիոյ, Նամուրի և Լիւքսէմպուրկի շատ մը սահմանակից քաղաքներուն տիրեց : Սպանիական թագին վրայ ունեցած որ և իցէ իրաւանց պահանջումէ հրաժարեցաւ, այն պայմանաւ որ օժիտն ամբողջապէս վճարուի :

Լուդովիկոս ԺԴ. ի փառասիրութեամբ շատ մը պատերազմներ տեղի ունեցան, որք նորանոր դաշնագրոց տեղի տուին, որոց կարեւորագոյնն է Երրեակ Դաշնակցութիւն ([illegible]) ի մէջ Անգլիոյ, Շուէտի և Հոլանտայի, ընդդէմ Գաղղիոյ :

Երրեակ դաշնակցաց յաղթանակն պարտաւորեց զԼուդովիկոս ԺԴ. [illegible] դաշնագիրն ստորագրել 1668 ին, որն որ թողուց դարձեալ Գաղղիոյ ձեռքը Սպանիական-Նահանգաց 11 քաղաքներն :

Նիմէկի հաշտագիրն 1678 ին Գաղղիոյ տուաւ Ֆրանշ Քոնդէ գաւառն, և ուրիշ երկրական յաւելումներ ի վնաս Սպանիական-Նահանգաց :

Ռիսվիքի դաշնագիրն 1697ին բռնադատեց զԼուդովիկոս ԺԴ. Սպանիոյ վերադարձնել բոլոր այն երկիրներն որոց այս նոր պատերազմի միջոցին տիրած էր :

Ուդրեխթի Դաշնագիրը 1713 ին, Եւրոպական տէրութեանց երկրական բաժանումն նորէն կարգադրեց : Պէլճիօ նահանգներն և Միլանն ու Նաբոլին Աւստրիոյ յանձնեց. Սավօյի դուքսը Նիսն ու Սիկիլիան ստացաւ. Հոլանտան ալ Պառիէռի դաշնագրով իրաւունք ստացաւ, Պէլճիական բազմաթիւ քաղաքաց մէջ զօրք պահելու, Գաղղիոյ դէմ պատնէշ մը ըլլալու համար :

[illegible] դաշնագիրը 1748ին, Աւստրիոյ յաջորդութեան պատճառաւ ծագած պատերազմին վախճան տուաւ, որ Մարի Թէրէզի դէմ Գաղղիոյ և Բրուսիոյ կողմանէ ծագած էր : Գաղղիան թողուց [illegible] Կայսրուհւոյն, և Սիլէզիան ալ Բրուսիոյ թագաւորին տրուեցաւ :

ՌՈՍՏՈՄ

ՕԳՏԱԿԱՐ ԽՐԱՏ ՄԸ

Ժամանակ է ռեւանդը (րէվէնտ) խընամելու։ Պէտք է այս տունկին բունին շուրջը հողով ծածկել, որպէսզի լոյսէն զերծ մնալով հողին տակ, տերեւներն աւելի մեծ լինին եւ գեղեցիկ կարմիր գոյն մ'ունենան։ Քանի որ տունկն աճի եւ բարձրանայ, չորս կողմի հողակոյտն ալ բարձրացնելու է։

ԽԻԿԱՐ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍԵԱՅ

Խմբագիր-Տնօրէն

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Առաջին տարի, 1884 Յունուար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկու խօսք։ — Խօսակցութիւնք վառարանի քով։ — Ղուկիանոսի Խօսակցութիւնք Մեռելոց։ — Նոր տարի։ — Կուսակցութիւններ գիւղ կաճառին մէջ։ — Երկու բառագիրներու վէճն հասարակաց կարծեաց կշռոյն մէջ։ — Դիմումն ի նպաստ Բարեգործական Ընկերութեանց։ — Այլակերպութիւն Բառարանի։

ՊԱՅՄԱՆՔ

ԽԻԿԱՐՆ կը հրատարակուի ամիսն մի անգամ։

Տարեկան բաժանորդագինն է Կ. Պոլսոյ ինչպէս նաեւ գաւառաց համար, երկու արծաթ մէճիտ ԿԱՆԽԻԿ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է [illegible] Մանկանցի Խմբագրատունը Կ. Պոլիս Սուլթան համամ թիւ 14, ուր ուղղելի են Խմբագրութեանս վերաբերեալ գրութիւնք։

Իւրաքանչիւր թերթին գինն է չորս դահեկան արծաթ։

Կը վաճառուի հայ գրավաճառաց եւ Գահճէ գաբու ջրավաճառ Պօղոս աղայի քով, եւ անոր դիմաց Աղամալեան Յակոբ աղայի խանութը։

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ

ԹԷ ԻՆՉ ԴԻՐՔ ՈՒՆԻ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՄԷՋ

Հրատարակեց

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻ

[illegible]

[illegible]

Կը վաճառուի Պոլիս Ֆրէնկեան գրատունը, Սաճի Պօղոս աղայի քով, նաեւ ի տուն հրատարակչին Կէտիկ-փաշա, Չէշմէ փողոց, թիւ 24։

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ ԻՄԱՑԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ

Աշխատասիրեաց

Տ. ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Զմիւռնիա — Տպագրութիւն Տէտէեան

Գին 7 դահեկան արծաթ։

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՑԵՏՈՄՍԵՐՈՒ

Կը պատրաստուին ազնիւ քարդերու վրայ զանազան գրերով, ի գին 100 հատը 10 դահեկան։

Փափաքողք դիմելու են Արամեան տպարան, Զագմագճըլար Յակոբեան խան։

ԱԶԴ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՆՊԱՐԵՂԻՆԱՑ

Գալաթա—Քարաքէօյ Թունէլ փողոց Թիւ 59

[illegible]

Մելքոն էֆ. Տէօքմէճեանի վաճառատան մէջ կը գտնուին Նպարեղինաց վերաբերեալ ամեն տեսակ ապրանքներ, որպիսիք են, խահվէ՝ սավօրական, լաւ եւ ընտրագոյն (մարթինիքա)․ շաքար՝ Մարսիլիոյ եւ Թրիէստէի․ այլ եւ այլ տեսակ ըմպելիքներէ զատ, Ֆրանսական բուն Ֆուրնիէ․ Սիպիրի թարմ եւ ընտիր իւղ․ Նաբօլիի մաքարօն․ Ճէնովայի եւ Նաբօլիի չէհրիյէ․ բրինձ՝ Մախսուսէ եւ Րիզօն․ լուբիա եւ սիսեռ՝ եփուն եւ խիստ համեղ․ անուշեղէնի եւ խմորեղէնի յատուկ լաւագոյն ալիւր․ օսլայ (նիշասթա) եւ աւարօթ․ Քանտիոյ եւ Այվալըքի ընտիր աճառ․ Լոնտոնի եւ Մարսիլիոյ քօլա․ Ամերիկայի քարիւղ (կազ)․ Լոնտոնի ընտիր լեղակ (չիվիտ)․ քօնեաք եւ այլ ոգելից ըմպելիք․ սօտա․ թարմ ըմթաքօզ եւ սարտին․ Այվալըքի ընտիր ձէթ․ թարխանա եւ պուլկուր․ մէկ խօսքով, սոյն վաճառատան մէջ կը ծախուի ամեն տեսակներուն լաւագոյնն այն պիտանի բաներու, որք առեւտրական սոյն ճիւղին կը վերաբերին գլխաւորապէս։

Ամեն յանձնարարութիւն կը կատարուի ուղղութեամբ եւ կանոնաւորապէս։

Գիները խիստ չափաւոր են։ ԱՊԱՌԻԿ ՉԿԱՅ։

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Կը հրատարակուի տետր առ տետր. 15 օրը մի անգամ, 16 երես։ Տարեկան գինն է երկու արծաթ մէճիտ. գաւառաց համար 45 ղրուշ. իսկ Ռուսաստանի համար 4 րուբլի։

Ստորագրուիլ փափագողք պէտք է դիմեն Սուլթան Համամ թիւ 14, եւ Մահմուտ փաշա, թիւ 239 Յ. Չինճիրճեանի գրատունը։

ՏԱՄԱՏԵԱՆ ՁՈՒԼԱՐԱՆ

Օտուն-Գաբու, Թիւ 465.

Հայերէն, Տաճկերէն, Յունարէն եւ Լատինական ամէն տեսակ Տպագրական տառեր եւ զարդեր կը գըտնուին պատրաստ, յոյժ չափաւոր գիներով։

Գաւառներէ եւ օտար երկիրներէ, եւս յանձնարարութիւնք ամենայն ճշդութեամբ կը կատարուին, երբ հետեւեալ հասցէիւ ուղղուին մեզ

S. DAMADIAN,
Odoun-Capou, n° 465.
CONSTANTINOPLE

ԳԱՐՆԱՆ ՄԻ ԱՍՈՒՊ

ՆՈՐԱՎԷՊ

Գրեց Օր. [illegible]

Զմիւռնիա, Տպագրութիւն Մ. Մամուրեան. կը գտնուի Պոլսոյ հայ գրավաճառաց քով։

ԹԱՆԳԱՐԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ

Հատոր առաջին

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՖՐԱՆՔԼԻՆ

Խմբագրութեամբ Տօքթ. Մ. Բ. Իւթիւճեանի։ Սոյն օգտակար գրքին առաջին եւ երկրորդ տետրակներն հըրատարակուած են։

ՀԱՄԱՌՕՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Գրեց

Ռ. Յ. Պէրպէրեան

Գին 7 1/2 ղրուշ

Կը ծախուի Հայ գրավաճառաց եւ հեղինակին քով։

ԸՆՏԱՆԻՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԸՆՏԱՆԻՔ Հանդիսին տարեկան բաժանորդագինն է.

Պոլսոյ համար տարեկան	30 դհկն։
Վեցամսեայ	20 »
Գաւառաց համար տրկն.	40 »
Օտար երկիրներու հմր.	10 ֆրնք.

Իւրաքանչիւր թերթի գինն է 2 դհ.

Ստորագրութեան տեղն է Կ. Պօլիս Աշճեան Տպարան։

Նամակ կամ ուէ գրութիւն պէտք է յղել առ Ա. Աշճեան հրատարակիչն, ի Սիւմպիւլլի խան վարի յարկ թիւ 35։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՎԻՅ

ԹԷ ՈՐ ԱՄՈՒՍՆԱՑՆԵԼՈՒ ԱՂՋԻԿ ՄԸ ՈՒՆԵՆԱՅԻ

Թարգմ. Ֆրանսերէնէ

Սոյն գրքին գինը 5 ղրուշէն 3 ի իջած է եւ կեդրոնատեղին է Մարգարեան գրատուն Պօլիս, Մէրճան։

ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ

ԲԱՇԽՄԱՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՄԱՆ ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՈՑ

Թարգմանեաց

ՖԷՐԱՅԻԶ—ԿԱՍՍԱՄԻՅԷ

Արաբական Օրինագրքէ

ԿԱՐԱՊԵՏ Ն. ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Զմիւռնիա—Տպագրութիւն Տէտէեան

Գին 10 դահեկան արծաթ

Սոյն երկու գրեանց կեդրոնատեղին է ի Կ. Պոլիս, Գավաֆեան Գրատունը։

ԳՈՒԹԷ

ՍԷԶԱՐԻՆ ԲՈՒՔՍ

Հեղինակ

ՕՐ. ԱՐՄԱՒԵՆԻ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Ի նպաստ Աղք. Հիւանդանոցի

Գին 10 դահեկան

Կը գտնուի ի Բերա մեծ փողոց թիւ 179 Գավէնտիկեր Նուագավաճառին խանութը, եւ ի Կ. Պոլիս Զարմաճըլար եօղուշը Գավաֆեան Գըրավաճառանոցը։

ԳՈՒՄԱՆՏԱՐԻՍ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԳԻՆԻ

10 ՏԱՐՈՒԱՆ

Ով որ կուզէ գնել սոյն ազնիւ եւ յոյժ օգտակար գինիէն, կը հրաւիրուի Գալաթ-գափու Մաքսատան կարգը առ Պ. Զարեհ, թիւ 46։ Գիները չափաւոր են։

Ազգային երաժիշտ Տիգրան Էֆէնտի Չուխաճեանի մի նոր գործն։

«ԻԼԼԻԶԻՕՆ ՄԷՏ ՎԱԼՍ»

Դաշնակի համար գրուած վալս մը, զոր հեղինակը իրեն յատուկ ճարտարութեամբ յօրինած է։

Կը ծախուի Պօլիս, Համիտիյէ ճատտէսի Յ. Արամեան եւ Ընկ. Թըղթավաճառաւ Շեօզ Բերայինուագավաճառաց քով։

Հրատարակութիւն [illegible] Ընկերութեան

—o—

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Նախապատրաստական կարգերու համար

Ազգային վարժարանաց համար նոր մեթոտով պատրաստուած ընտիր դասագիրք մ'է։

Կեդրոնատեղին է Մարգարեան գրատունը, Մէրճան փողոց, թիւ 37. կը գտնուի նաեւ միւս գրավաճառաց քով։ Գին 3 ղրուշ։

Բաւական թուով գնողաց 0/0 20 զեղչ կը լինի։

Հրատարակիչ, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՐԵՀ

Ղալաթիա, Քիւրէքճիլէր փողոց, Թիւ 41

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՒԷԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

1884 ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՅ

ՎՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ՆԱՒԱՄԱՏՈՅՑՔ	ԹԻՒՔ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ																							
	21	33	32	23	4	28	25	2	20	32	1	21	18	25 բ	23	3	ա	4	20	2	28	23	25	4
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Ա. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	2 15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 15	—	—	—	—	—
Ռ. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	2 25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 23	—	—	—	—	—
Եէնի մահալլէ	—	—	1	—	—	—	—	—	2 33	—	—	—	—	—	—	4 15	—	6 30	8 33	—	—	—	—	—
Մէզար պուրնու	—	—	1 04	—	—	—	—	—	2 37	—	—	—	—	—	—	4 19	—	6 34	8 37	—	10	—	—	—
Պէյիւք տէրէ	—	—	1 08	—	—	—	—	—	2 41	—	—	—	3	—	—	4 23	—	6 38	8 41	8 45	10 04	—	—	—
Փիրէճ պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Թարապիա	—	—	1 19	—	—	—	—	—	2 59	—	—	—	3 11	—	—	4 34	—	6 49	8 52	8 56	10 15	—	—	—
Պէյքօզ	—	—	—	1 15	—	—	—	—	—	—	—	—	3 20	—	—	—	4 45	6 58	9 1	9 5	—	—	—	—
Բաշա պաղչէ	—	—	—	1 22	—	—	—	—	—	—	—	—	3 27	—	—	—	4 52	7 05	—	9 12	—	—	—	—
Եէնի քէօյ	—	—	1 30	—	—	—	1 35	—	3 03	—	—	3 05	—	—	—	4 45	—	7 15	9 13	—	10 26	—	—	—
Ռ. բշ. մահալլէ	—	—	—	1 30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	ա	—	—	—	—
Ստէնիա	—	—	—	—	—	—	1 42	—	—	—	—	3 11	—	—	—	4 52	—	—	ա	—	—	—	—	—
Էմիրկէն	—	—	—	—	—	—	1 47	—	—	—	—	3 16	—	—	—	4 59	—	7 24	9 22	—	10 35	—	—	—
Պօյաճը քէօյ	—	—	—	—	—	—	1 50	—	—	—	—	3 19	—	—	—	5 02	—	—	9 2	—	—	—	—	—
Քանլըճա	—	—	—	1 38	—	—	—	—	—	—	—	—	3 42	—	—	—	5 08	7 38	—	9 26	—	—	—	—
Ռ. Հիսար	—	—	—	—	—	—	1 58	—	—	—	—	3 30	—	—	—	5 10	—	7 42	9 33	—	10 45	—	10 50	—
Ա. Հիսար	—	—	—	1 44	—	—	—	—	—	—	—	—	3 48	—	—	—	5 14	7 51	—	9 32	—	—	—	—
Քանտիլլի	—	—	—	1 50	—	1 50	—	—	—	2 50	—	—	3 55	—	4	—	5 20	7 57	—	9 39	—	10 30	—	—
Վանի քէօյ	12 45	—	—	—	—	1 56	—	—	—	2 56	—	—	ա	—	4 06	—	5 25	—	—	9 45	—	—	—	—
Պէպէք	—	1	—	—	—	—	2 06	2 10	—	—	—	3 57	—	3 40	—	5 18	—	—	9 41	—	—	—	—	11 10
Արնաւուտ քէօյ	—	1 07	—	—	1 40	—	—	2 17	—	—	3	—	—	3 47	—	5 25	—	8 07	9 48	—	10 58	—	—	—
Չէնկէլ քէօյ	12 52	—	—	—	—	2 03	—	—	—	3 03	—	—	ա	—	4 13	—	5 33	8 15	—	9 52	—	—	—	—
Քուրու չէշմէ	—	1 14	—	—	1 48	—	—	2 24	—	—	3 08	—	—	3 54	—	5 32	—	—	9 55	—	—	—	—	—
Պէյլէր պէյի	12 59	—	—	—	—	2 09	—	—	—	3 14	—	—	ա	—	4 19	—	5 40	8 21	—	9 58	—	—	—	—
Օրթաքէօյ	—	1 22	—	—	1 57	—	—	2 32	—	—	3 17	—	—	4 02	—	5 40	—	8 30	10 3	—	11 10	—	—	—
Քուզկունճուք	1 05	—	—	—	—	2 16	—	—	—	3 16	—	—	ա	—	4 36	—	5 47	8 39	—	10 5	—	—	—	—
Պէշիկթաշ	—	1 30	—	—	2 12	—	—	2 40	—	3 26	3 26	—	—	4 10	4 46	5 53	—	8 49	10 11	—	11 18	—	—	—
Իսկիւտար	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ա	—	—	—	5 55	8 59	—	10 13	—	—	—	—
Քապաթաշ	1 17	—	—	—	—	—	—	2 49	—	—	—	—	—	4 19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ԿԱՄՈՒՐՋ	1 25	1 45	2 05	2 33	2 23	2 32	2 35	2 57	3 33	3 41	3 41	4 08	4 30	4 27	5 01	6 03	6 10	9 14	11 26	10 28	11 33	11 —	11 20	11 40

═ Այսպէս նշանով ժամերը կը նշանակեն հաղորդակցութիւն երկու շոգենաւուց։ ա. Ուրբաթ օրերը միայն։ բ. Բացի ուրբաթ օրերէ։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Ի բաց առեալ շոգենաւուց մեկնելու ժամերէն, միւսոց ժամերը փոփոխութեան ենթակայ են գէշ օդի կամ այլ պատճառաւ։

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ՄԵԿՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ՆԱՒԱՄԱՏՈՅՑՔ	ԹԻՒՔ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ																							
	21	33	32	1	4	25	23 բ	ա	20	2	28	23	25	18	32	4	33	2	23	20	25	21	28	4
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ՄԵԿՆ.	1 35	2 30	2 20	2 30	3	3	3 30	3 15	5	6 45	8 15	9 30	9 50	10 15	10 30	10 30	10 40	11 5	11 10	11 10	11 30	11 40	11 45	12
Քապաթաշ	—	—	—	—	3 10	—	—	—	5 25	—	—	9 40	—	—	—	—	—	11 15	—	—	—	11 50	—	—
Իսկիւտար	1 50	—	—	—	3 14	—	—	3 30	—	7 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէշիկթաշ	—	2 45	—	—	3 24	—	—	—	5 34	7 10	8 29	9 49	10 5	—	—	10 45	10 55	11 24	—	—	—	—	12 —	12 15
Քուզկունճուք	1 56	—	—	—	3 34	—	—	3 36	—	7 20	—	9 59	—	—	—	—	11 5	—	—	—	—	12 2	—	—
Օրթաքէօյ	—	2 53	—	—	3 38	—	—	—	5 37	7 29	8 57	—	10 13	—	—	10 53	—	11 32	—	—	—	—	12 8	12 23
Պէյլէր պէյի	2 03	—	—	—	3 45	—	—	3 43	—	7 38	—	10 6	—	—	—	—	11 12	—	—	—	—	12 9	—	—
Քուրու չէշմէ	—	—	—	—	—	—	—	—	5 50	—	—	—	10 22	—	—	11 1	—	11 40	—	—	—	—	12 16	12 31
Չէնկէլ քէօյ	2 09	—	—	—	3 48	—	—	3 49	—	7 44	—	10 12	—	—	—	—	11 18	—	—	—	—	12 15	—	—
Արնաւուտ քէօյ	—	3 4	—	2 55	3 56	—	—	—	5 57	7 52	8 45	—	10 29	—	—	11 9	—	11 47	—	—	—	—	12 23	12 38
Պէպէք	—	—	—	—	—	3 30	—	—	6 4	—	8 52	—	10 37	—	—	11 16	—	11 54	—	—	12 —	—	12 30	—
Վանի քէօյ	2 16	—	—	—	—	—	—	3 56	—	—	—	10 19	—	—	—	—	11 25	—	—	—	—	12 22	—	—
Քանտիլլի	—	—	2 50	—	4 04	—	4	4 02	—	8 2	—	10 26	—	10 45	—	—	11 31	—	11 40	—	—	—	—	—
Ա. Հիսար	2 26	—	—	—	4 12	—	—	4 03	—	—	—	—	—	10 51	—	—	—	—	11 46	—	—	—	—	—
Ռ. Հիսար	—	3 19	—	—	4 21	—	—	—	6 12	8 12	9	—	10 45	—	11 2	—	—	—	—	—	12 13	—	—	—
Քանլըճա	2 31	—	—	—	4 30	—	—	4 15	—	8 20	—	—	—	10 58	—	—	—	—	11 53	—	—	—	—	—
Պօյաճը քէօյ	—	—	—	—	—	—	—	—	6 20	—	—	—	—	—	11 10	—	—	—	—	—	12 21	—	—	—
Էմիրկէն	—	3 24	—	—	4 39	—	—	—	6 25	8 28	9 9	—	—	—	11 13	—	—	—	—	—	12 24	—	—	—
Ստէնիա	—	—	—	—	—	—	—	—	6 23	—	—	—	—	—	11 18	—	—	—	—	—	12 29	—	—	—
Ռ. դշ. մահալլէ	—	—	—	—	—	—	—	4 23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 2	—	—	—	—	—
Եէնի քէօյ	2 45	3 33	—	—	4 48	—	—	—	6 35	8 36	9 18	—	—	—	11 25	—	—	—	—	11 48	12 36	—	—	—
Բաշա պաղչէ	—	—	—	—	4 58	—	—	4 32	—	—	—	—	—	11 10	—	—	—	—	12 11	—	—	—	—	—
Պէյքօզ	—	—	—	—	5 05	—	—	4 41	6 47	—	—	—	—	11 17	—	—	—	—	12 18	—	—	—	—	—
Թարապիա	—	3 43	—	—	5 14	—	—	—	6 56	8 40	9 28	—	—	11 26	11 35	—	—	—	—	11 58	—	—	—	—
Փիրէճ պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէյիւք տէրէ	—	3 48	—	—	5 25	—	—	—	7 6	8 45	9 45	—	—	—	11 45	—	—	—	—	12 8	—	—	—	—
Մէզար պուրնու	—	—	—	—	5 29	—	—	—	7 10	—	9 40	—	—	11 38	11 49	—	—	—	—	12 12	—	—	—	—
Եէնի մահալլէ	—	3 59	—	—	5 33	—	—	—	7 14	—	—	—	—	—	11 52	—	—	—	—	12 16	—	—	—	—
Ռ. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	7 24	—	—	—	—	11 50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ա. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	7 32	—	—	—	—	12 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

ԻՍԿԻՒՏԱՐԻ ԳԻԾ

ԻՍԿԻՒՏԱՐ—ԿԱՄՈՒՐՋ

	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	[1]ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Իսկիւտարէն	12 45	1 30	2	2 30	3 —	3 35	4 10	4 45	5 10	5 45	6 20	7	8 10	9	9 45	10 20	10 30	10 45	11 05	11 25	11 45	12 05
Պէշիկթաշ	—	—	—	—	—	—	—	—	5 20	—	6 30	—	8 20	—	—	10 30	—	—	—	—	—	—
Կամուրջ	1 —	1 45	2 15	2 45	3 15	3 50	4 25	5	5 30	6	6 40	7 15	8 30	9 15	10 —	10 40	10 45	11 —	11 20	11 40	12 —	12 20

ԿԱՄՈՒՐՋ—ԻՍԿԻՒՏԱՐ

	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	[1]ժ. վ.	ժ. վ.
Կամուրջէն	1 15	1 45	2 15	2 45	3 20	3 55	4 30	5	5 30	6 —	7 —	8 15	9	9 30	10 —	10 25	10 45	11 05	11 05	11 50	12 05	12 5
Պէշիկթաշ	—	—	—	—	—	4 05	—	—	—	6 10	—	—	9 10	—	10 10	—	—	—	—	—	—	—
Իսկիւտար	1 40	2	2 30	3	3 35	4 15	4 45	5 15	5 45	6 20	7 15	8 30	9 20	9 45	10 20	10 45	11 —	11 20	11 20	12 05	12 20	12 20

ԿԱՌԱԲԱՐՁ ՇՈԳԵՆԱՒ

ԻՍԿԻՒՏ. ՍԻՐՔԷՃ. ԻՍԿ.

	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Իսկիւտարէն	3 15	4 30	10 15	11 30
Գապաթաշ	3 30	—	—	11 45
Սիրքէճի իսկ	3 35	4 50	10 35	—

ՍԻՐՔԷՃ. ԻՍԿ. ԻՍԿԻՒՏ.

	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Սիրքէճի իսկ	3 45	5 15	11 —	—
Գապաթաշ	—	5 30	—	11 45
Իսկիւտար	4 05	5 45	11 20	12 —

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻԻ ԳԻԾ

ԿԱՄՈՒՐՋ—ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ

	[2]ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կամուրջէն	3	4	11 —	
Սալաճաք	3 12	4 12	11 12	
Հարէմ իսկ.	3 15	4 15	11 15	

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ—ԿԱՄՈՒՐՋ

	[1]ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Հարէմ իսկ.	3 15	4 15	11 15	
Սալաճաք	3 22	4 12	11 22	
Կամուրջ	3 35	5 35	11 35	

[1] Բաց ի Հրէից տօն օրերէ. [2] Կիրակի օրն չկայ. [3] Քապաթաշով. [4] Քուզգունճըքը.